EFOR Policy Brief no. 34, ianuarie 2015

Românii, în special cei născuți după 1968, se tem că pensia de la stat nu le va asigura un nivel decent al veniturilor. Cei tineri sunt preocupați de povara fiscală exagerată dacă vor trebui să susțină financiar sistemul dezechilibrat de pensii. EFOR răspunde acestor îngrijorări prin câteva scenarii

Tinereţe fără bătrâneţe

Pensiile românilor în 2040

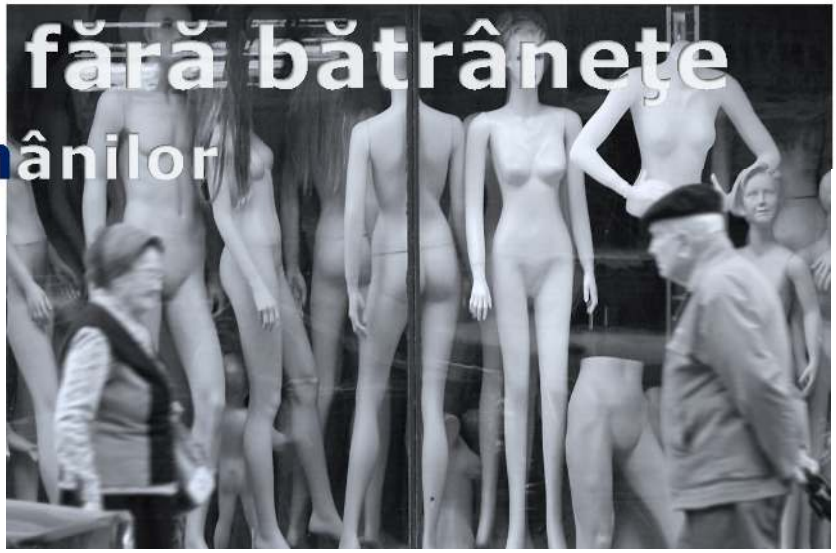

- **Ce se va întâmpla cu pensiile dacă se mențin politicile actuale?**
- **Care e mărimea impactului negativ pe care îl pot produce politici de limitare sau destructurare a pilonului II (pensiile administrate privat)?**
- **Cum pot politicile de ocupare ameliora valoarea pensiilor după 2030 și situația financiară a fondului?**

Discuțiile despre sistemele de pensii, sustenabilitatea acestora și eventualele reforme necesare sunt tot timpul deosebit de sensibile și de pasionale, îmbinându-se interese diverse generate nu numai de statusul social ci și de vârstă, niveluri de înțelegere diferite, în acest domeniu diferența dintre experți și marele public fiind foarte mare.

Evoluțiile din ultimii 50 de ani și proiecțiile pentru următoarele decenii pun în evidență schimbările dramatice petrecute în acest sector și sunt evidențiate într-un raport comprehensiv al Băncii Mondiale[1]. Conform acestui raport, deși unul dintre cele mai importante și spectaculoase realizării ale celei de-a doua jumătăți a secolului XX a fost reducerea semnificativă

[1] Anita M. Schwarz and Omar S. Arias (2014) *The Inverting Pyramid - Pension Systems Facing Demographic Challengies in Europe and Central Asia*, World Bank

eea grants
FONDUL ONG
Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile

Fig. 1. Dinamica populaţiei şi sistemelor de pensii în Europa şi Asia Centrală

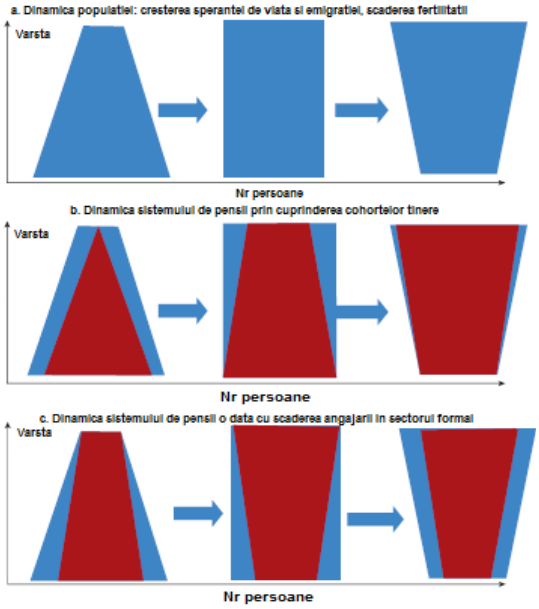

Sursa: World Bank 2014

a sărăciei persoanelor în vârstă, evoluția și sustenabilitatea sistemului de pensii (mecanismul fundamental pentru obținerea succesului menționat) sunt supuse unor multiple presiuni ilustrate în Fig. 1. Ce ne spune această figură:

a) **Populația îmbătrânește constant** – grupele de populație din prima jumătate a piramidei se tot îngustează datorită ratei de fertilitate tot mai reduse, iar grupele de populație cu vârste înaintate se tot lărgesc datorită îmbunătățirii dramatice a sistemului de sănătate și în consecință a duratei/speranței medii de viață;
b) **Sistemul de pensii s-a generalizat** și cuprinde/protejează și grupele de vârstă cele mai tinere: dacă la început dintr-o generație cei care beneficiau de protecția acordată de sistemul de pensii erau relativ puțini (de aici și forma ascuțită a primei piramide roșii din figura 1.1 b) treptat sistemul s-a extins și proporții generaționale tot mai mari sunt protejate de sistemul de pensii – astfel încât avem de-a face cu un trunchi de piramidă răsturnat (figura 1.1 b ultima figură)
c) Datorită presiunii fiscale se observă o reducere a **numărului salariați din sistemul economic formal** (economia "albă") în detrimentul economiei "gri" – și putem observa evoluția acestui fenomen în partea c a figurii 1.1: dacă în figura din mijloc sistemul formal (în roșu) ocupă întregul spațiu al trunchiului de piramidă răsturnat, în ultima observăm creșterea semnificativă (spațiul albastru) a sectorului informal.

Se constată astfel o triplă presiune asupra sistemului de pensii: reducerea absolută a celor care vor cotiza in sistemul PAYG[2] pentru a acoperii pensii pentru tot mai multe persoane; acoperirea de către sistemul de pensii aproape integral a generațiilor de vârstă mai tinere și astfel blocarea oricărei expansiuni cantitative viitoare; extinderea sistemului economiei informale, deci a celor care nu cotizează, parțial și ca răspuns la presiunea fiscală tot mai mare generată de primii dai factori de presiune.

România nu are cum să scape acestui model și vedem mai jos cum piramidele populației totale și a celei active devin treptat trunchiuri de piramidă răsturnate, mai evident în cazul populației active – se poate observa în ambele cazuri cum situația din anul 2030 va fi mai aproape de modelul din Fig 1, în raport cu situația din 2020.

În acest context nu foarte optimist, trei direcții ni se par a fi foarte relevante: susținerea sistemului clasic PAYG prin existența unui sistem complementar de pensii bazat pe capitalizare, limitând impactul demografic asupra valorii pensiei (dar și cu un alt efect imediat pozitiv – creșterea economisirii interne); îmbunătățirea ratei de colectare printr-o mai bună disciplină financiară; și creșterea gradului de ocupare îmbunătățind raportul dintre contributori și pensionari și asigurând venituri mai mari la fondul public PAYG.

Sistemul de pensii pe bază de capitalizare și economisire internă

În țările care au o experiență considerabilă în sisteme de pensii pe bază de capitalizare, se observă dimensiunea

[2] PAYG – Sistemul de pensii Pay-as-You-Go este tipul de sistem existent în România în pilonul I de pensii publice, în care pensiile actualilor pensionari sunt plătite din contribuțiile colectate de la salariații (contributorii) actuali. Practic, contribuțiile plătite nu se acumulează ci acoperă cheltuielile cu pensiile din acel moment.

Fig. 2-5. Piramida vârstelor, 2020-30

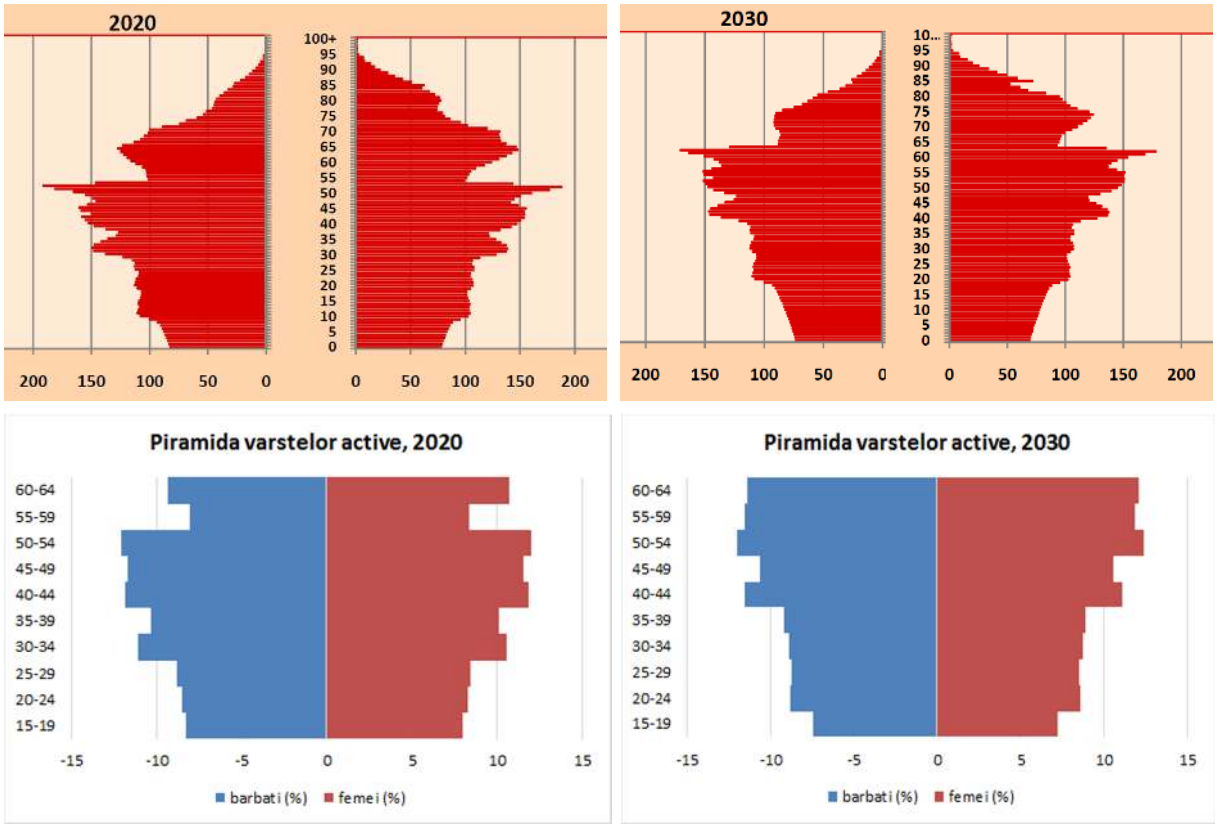

Sursa: Gheţău (2015)[3]

uriaşă a valorii acestor active, deci a economisirii interne transformată în investiţie pentru cele mai multe dintre statele dezvoltate: fruntaşele deţin active ce se apropie de dublul valorii PIB-ului, după cum reiese dintr-un studiu al OECD. Aceste date sunt prezentate în Fig 6 care raportează volumul de active al fondurilor de pensii la PIB simultan cu analiza de structură a acestora pe tipuri de economisiri (fonduri de pensii autonome, provizioane pentru pensiile ocupaţionale, contracte de asigurării ce conţin şi scheme de pensii, altele) si Fig 7 volumul activelor numai al fondurilor de pensii autonome în raport cu PIB.

Comparativ cu sistemul PAYG, pentru sistemele de pensii bazate pe capitalizare riscul demografic este mult diminuat, dar sunt expuse, ca şi sistemele PAYG, în cazul crizelor economice. În timp ce pentru sistemele PAYG criza economică se reflectă imediat în deficit al fondului, expunând în cazurile dramatice întreg sistemul la colaps, în cazul sistemelor bazate pe capitalizare efectul se resimte la nivelul pensiilor viitoare.Totuşi, fiind vorba de sisteme gândite pe termen lung, scăderile pot fi compensate de performanţe bune în perioadele de creştere economică. In fig nr. 8 sunt urmărite activele pe investitorii instituţionali la nivelul ţărilor OECD în perioada 1995-2012 – în cazul fondurilor de pensii constatăm o triplare a valorii activelor, în ciuda scăderii din perioada crizei din 2007 – 2009 (practic în 2009 valoarea acestora revenise la cea din 2007).

Situaţia din România este ilustrată de Tab 1: în 2013 valoarea activelor este de peste 3 miliarde Eur şi ponderea în PIB a ajuns la 2,35%, ceea ce în clasamentul OECD ne-ar plasa undeva pe antepenultimul loc în cazul Fig 7 şi pe ultimul în cazul Fig 6. Evident România a pornit foarte târziu pe acest drum şi în ciuda unor dinamici foarte spectaculoase (determinate atât de baza mică de pornire, cât şi creşterea treptată a sumei alocate din CAS plătit de angajat

[3] Vasile Gheţău, *Studiu demografic privind populaţia ocupată economic şi numărul pensionarilor în perioada 2014-2040*, Expert Forum, 2015 (Anexa)

Fig. 6. Activele pensiilor private defalcate pe tipuri de vehicule de finanțare in tarile OECD selectate, 2012 – procent în PIB și în termeni absoluți (miliarde USD)

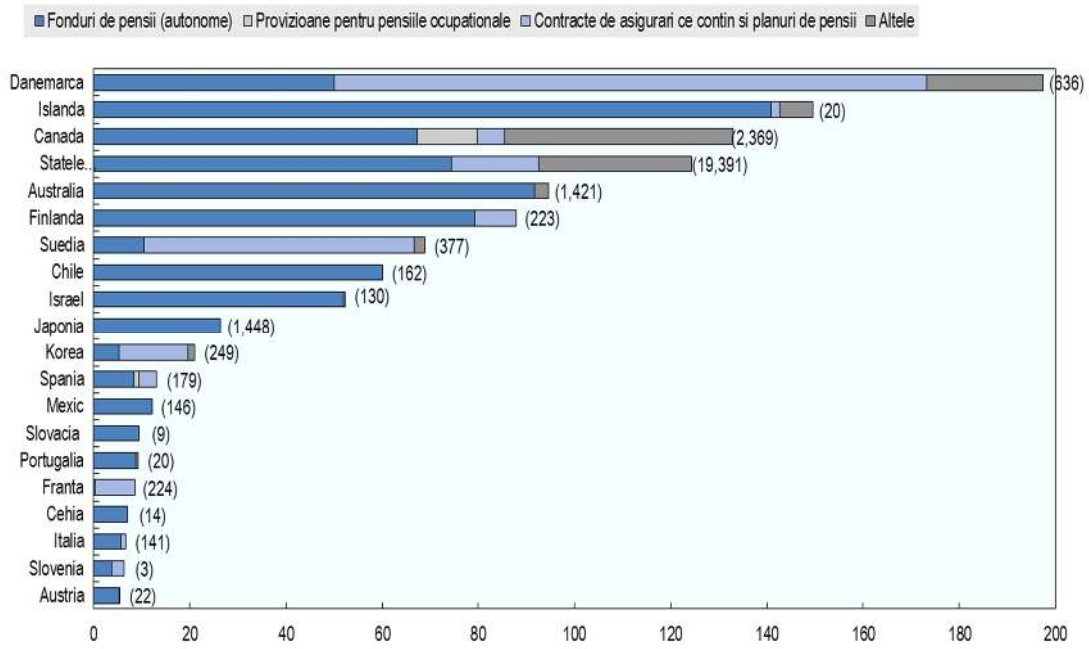

Sursa: OECD Global Pension Statistics

Fig 7. Importanta fondurilor de pensii in raport de dimensiunea economiei in tarile OECD selectate, 2012

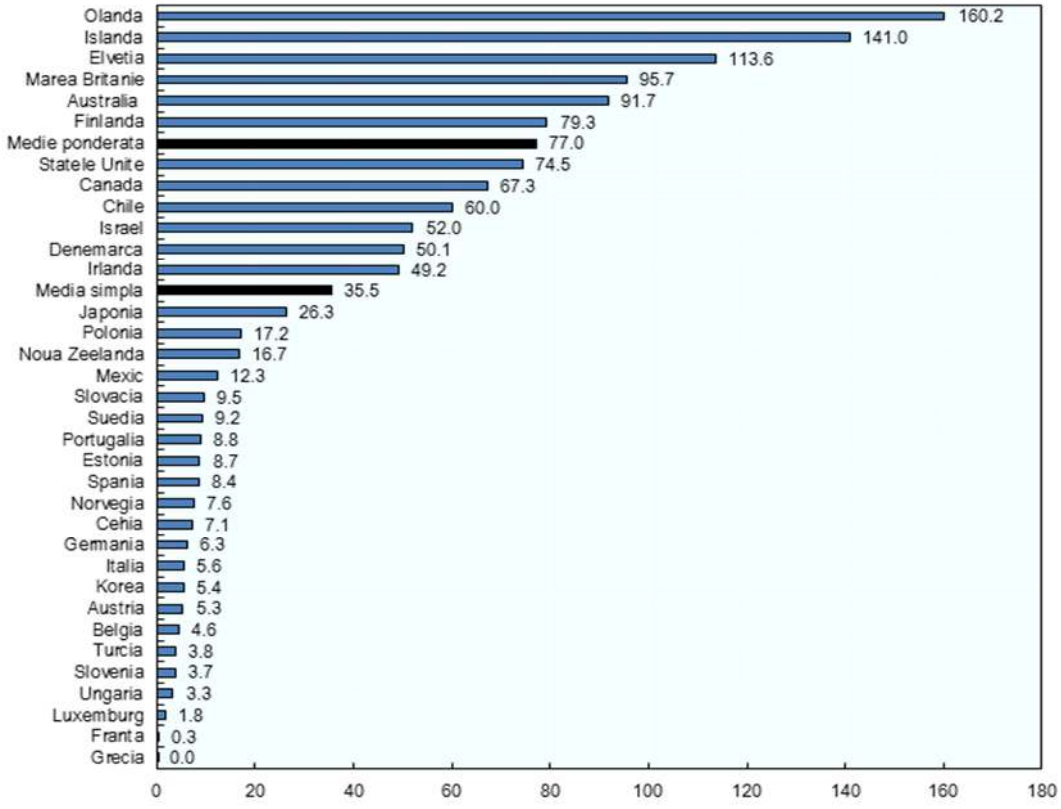

Sursa: OECD Global Pension Statistics

Fig 8. Total active pe tipuri de investitori instituționali in tarile OECD, 1995-2012, trilioane USD

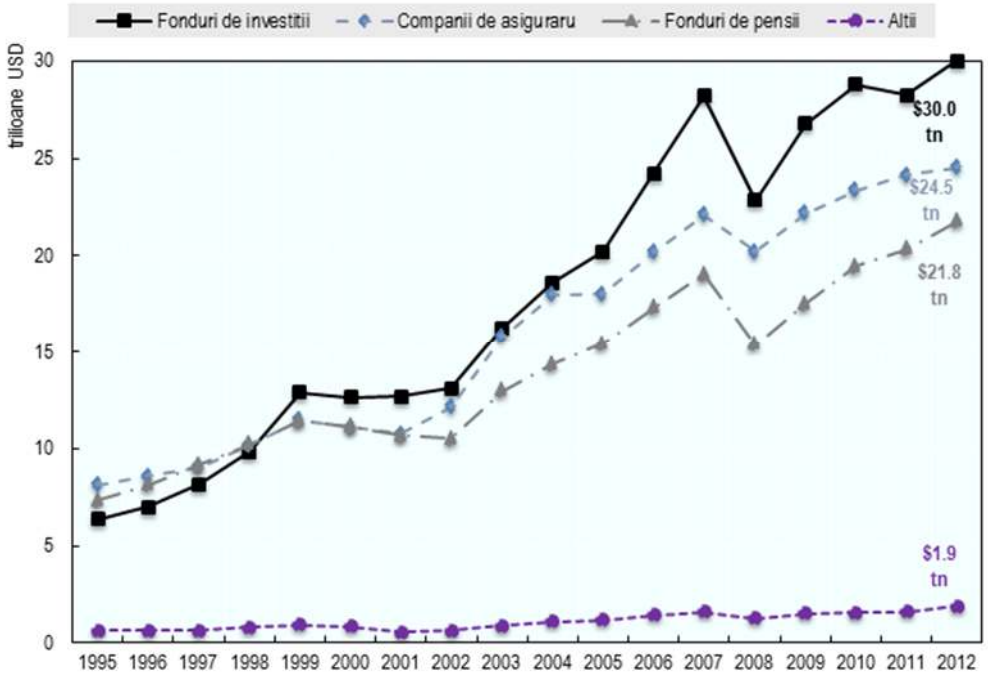

Sursa: OECD Global Pension Statistics

Tab. 1

Mii RON Curent

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
PIB	509,170,500	500,061,100	525,505,200	557,071,300	587,252,900	628,581,300
Active Pilonul 2	831,900	2,384,400	4,331,900	6,416,400	9,637,300	13,939,100
Active Pilonul 3	84,400	204,000	328,000	435,700	598,900	811,600
Indice anual crestere Active Pilon 3	100.00%	241.71%	160.78%	132.84%	137.46%	135.52%
Indice anual crestere Active Pilon 2	100.00%	286.62%	181.68%	148.12%	150.20%	144.64%
Raport Active Pilon 3/Active Pilon 2	10.15%	8.56%	7.57%	6.79%	6.21%	5.82%
Raport Active Fonduri de Pensii/PIB	0.18%	0.52%	0.89%	1.23%	1.74%	2.35%
Indicele anual de crestere Active Fonduri Pensii	100.00%	282.48%	180.03%	147.04%	149.39%	144.10%

Fig 9. Ratele legale de contribuţie în state europene şi central-asiatice

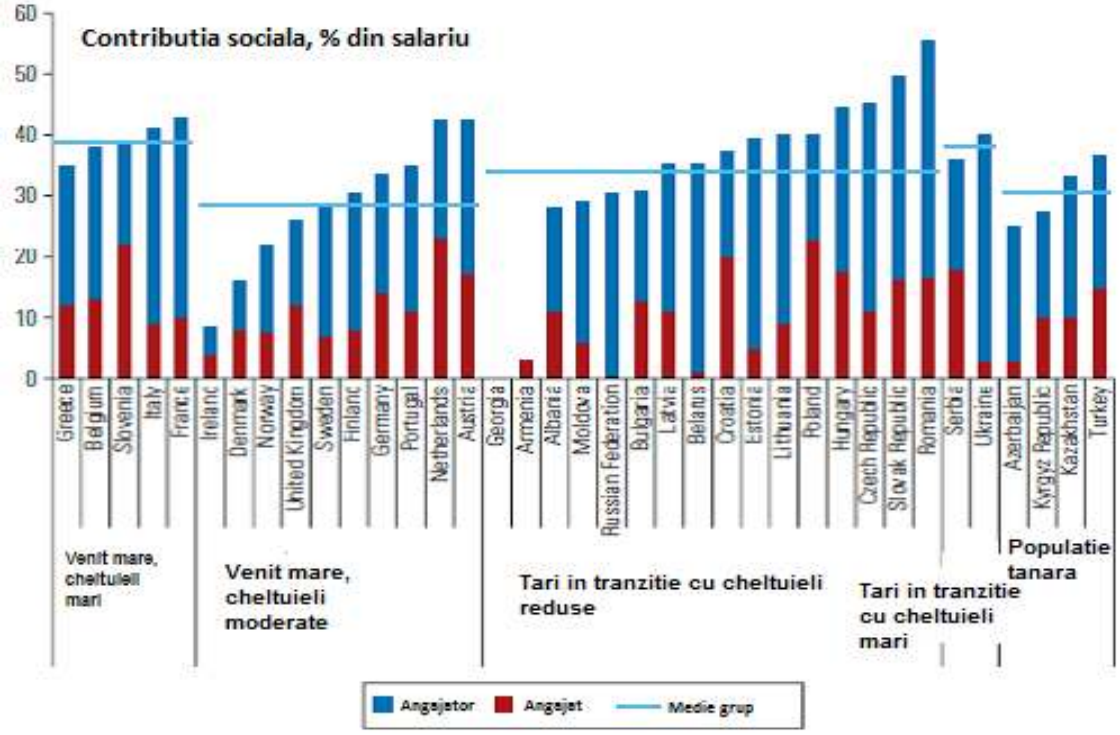

Fig 10. Rata de colectare, % PIB, 2011

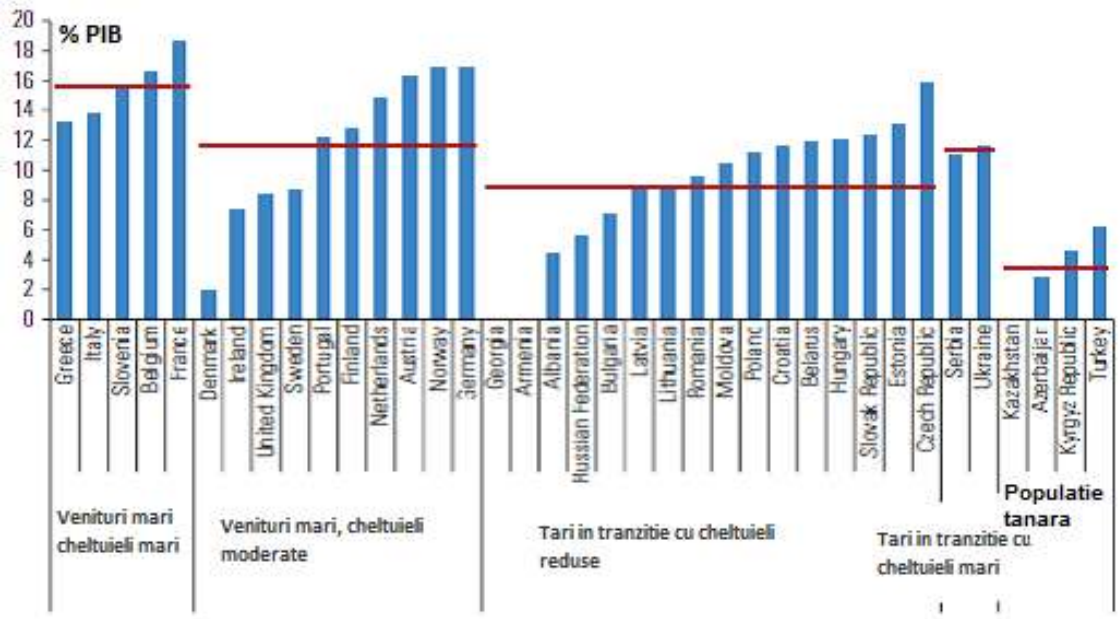

Sursa: The Inverting Pyramid – Pension Systems Facing Demographic Challengies in Europe and Central Asia, Anita M. Schwarz and Omar S. Arias, World Bank 2014

pilonului 2) – așa cum se vede din tabelul 1 – mai are mult de recuperat în raport cu țările OECD. Datele arată și cât spațiu mai este în România pentru stimularea economisirii interne prin intermediul dezvoltării sistemului de pensii pe bază de capitalizare (pilonul 2 și pilonul 3). În contextul procesului de demultiplicare (de-leveraging) financiară, determinat de perioada post criza și de nevoia de a "digera" excesele de dinainte de 2007, rolul economisirii interne prin intermediul sistemelor de pensii pe bază de capitalizare va crește enorm – treptat aceasta va putea substitui tot mai mult capitalul bancar și financiar extern, mai rar și mai scump.

Rata colectării contribuțiilor sociale

România are o perfomanță slabe de colectare în general, iar acest lucru se reflectă și asupra sistemului de pensii. Rezultatele fiscală a sistemului românesc de asistență socială (cu elementul principal pensiile) au fost slabe comparativ cu țările europene și din Asia centrală înainte de reducerea CAS cu 5 puncte procentuale. Din figurile 9 și 10 se observă că în ciuda celei mai mari rate a contribuției de asistență socială (pensii, șomaj) raportată la salarii dintre toate țările prezentate în grafic, România avea un rezultat mediocru: colecta ca pondere în PIB în media țărilor de care face parte "Țări în tranziție cu cheltuieli reduse". Astfel Romania la o rată de aproximativ 55.5% colecta aproximativ 9.5% din PIB, ia Republica Moldova cu o rata de aproximativ 28% colecta peste 10% din PIB – deci o rata la jumătate are un randament măsurat în puncte PIB colectate mai mare.

Fig 11 și 12 sunt la fel de relevante – ele demonstrează că România cu vechea cotă de CAS era, teoretic, în spațiul teoretizat de curba Laffer și că reducerea cotei de CAS ar trebui să conducă pe termen mediu la îmbunătățirea colectării. Se poate observa și ca maximul de colectare măsurat în puncte procentuale din PIB se obține pe la o rata a contribuțiilor sociale de aproximativ 43%-44%, după care se intră în teritoriul unde orice creștere de impozit conduce la scăderea colectării. Este clar că există un culoar de optim fiscal al acestei rate între 40%-45% unde se încadrează majoritatea statelor dezvoltate și cu bune performanțe de colectare – ceea ce ar reprezenta și o țintă de politică publică pentru România. Evident aici trebuie să ținem seama de diferențele dintre țările emergente, cum este România și țările foarte dezvoltate: un sector informal foarte mare și o pondere mare a populației active cuprinse în agricultura de subzistență.

Creșterea gradului de ocupare

După cum se vede în tabelul și figura de mai jos România are o performanță mediocră în acest domeniu, clasându-se sub media UE (27/28) – trebuie remarcat că media Eurozonei este sub media europeană. Performanța actuală a României arată pe de-o parte slăbiciunile sale structurale în ceea ce privește scoaterea la suprafață a economiei gri și capacitatea de a crea noi locuri de muncă, iar pe de altă parte rezervele pe care le are. Este clar că nu vom putea atinge ținta asumată în contextul Strategiei Europa 2020 de 70% pentru grupul de vârstă 20-64 de ani din moment ce în ultimii 6 ani ne-am mișcat în jurul cifrei de 64%, dar un progres spre media actuală a EU 28 – de aproximativ 68% s-ar putea imagina cu măsuri de politici publice adecvate și implementate cu hotărâre.

Este evident că gradul de ocupare este strâns corelat cu nivelul de dezvoltare: cele mai bune rezultate sunt obținute de țările cele mai dezvoltate și cu cât gradul de dezvoltare scade și gradul de ocupare are aceiași tendință. Sunt însă și surprize: Estonia are un grad de ocupare de peste 73% similar cu țările cele mai dezvoltate, iar pe de altă parte Spania, Italia sau Grecia au performanțe foarte proaste – sub cele ale României. Acest lucru arată că gradul de ocupare are și o dimensiune culturală de care trebuie ținut seama în proiectarea unor politici publice adecvate.

Scenarii privind viitorul pensiilor în România

Pentru a a avea o imagine asupra viitorului pensiilor în România și efectelor politicilor publice posibile, am considerat următoarele elemente care rămân constante în toate scenariile:

- nivelul CAS – nivelul este cel de la finele anului 2014. CAS-ul este calculat ca medie ponderată pentru cele 3

Fig. 11. Rata de contribuţie şi cea de colectare, 2011

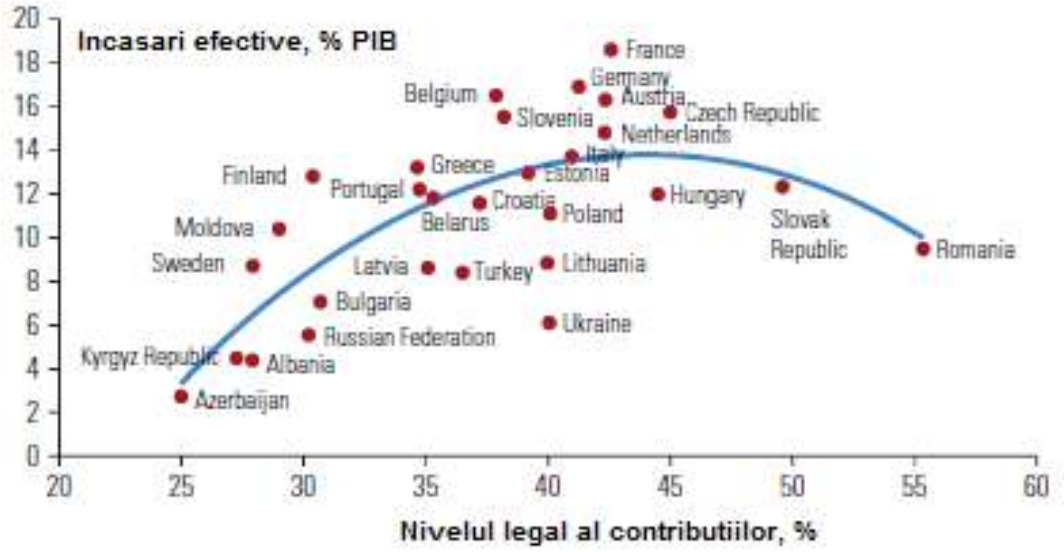

Fig 12. Relaţia între informalitate şi rata reală de colectare, 2011

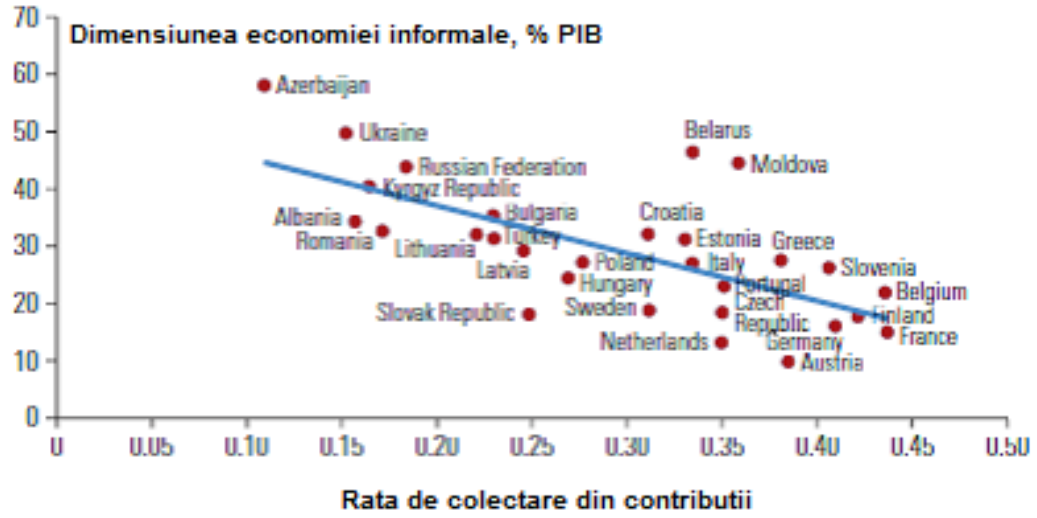

Sursa: The Inverting Pyramid – Pension Systems Facing Demographic Challengies in Europe and Central Asia, Anita M. Schwarz and Omar S. Arias, World Bank 2014

grupe de muncă, pe baza calculelor făcute de Consiliul Fiscal în opinia pe care au emis-o la emiterea OUG de reducere a CAS cu 5 puncte procentuale în 16 iunie 2014[4];

- Prognozele de creștere a PIB, salariului mediu și pensiei medii;
- Gradul de acoperire a sistemul de pensii[5];
- Prognoza demografică modelată pe baza metodologiei descrise în anexă;

[4] Opinia Consiliului Fiscal asupra proiectului de Ordonanță de Urgență pentru modificarea și completarea Legii 571/2003 privind Codul Fiscal (reducerea contribuțiilor sociale cu 5 pp la angajator)

[5] Așa cum este definit și prognozat în studiul "Evoluția demografică pe termen lung și sustenabilitatea sistemului de pensii" de Mihai Șeitan, Mihaela Arteni și Adriana Nedu 2012

Am analizat o serie de variabile independente a căror variație definește scenariile: rata de ocupare a populației active și evoluția politicilor publice privind pilonul II de pensii.

Variabilele dependente, de rezultat, care măsoară impactul scenariilor:

a) Rata de înlocuire a salariului mediu brut prin pensia medie brută (Pilonul I + Pilonul II) până în 2040;
b) Deficitul fondului de pensii ca procent din PIB.

I. Scenariul Status-Quo

Acest scenariu presupune păstrarea neschimbată a celor două variabile independente, la nivelul valorilor de la sfârșitul anului 2014:

- gradul de ocupare a populației active rămâne constant dar numărul de persoane ocupate pe categorii de vârstă este ajustat pe modelul demografic construit. Detalii privind metodologia de proiectare a modelului demografic este detaliată în Anexa.
- și nu se modifică modul de alocare al contribuției la Pilonul II administrat privat, față de prevederile legale în vigoare la finalul anului 2014. Alocările către pilonul II au fost estimate pe baza prevederilor menționate în legea în vigoare la finalul lui 2014, respectiv o creștere anuală de 0,5 pp a alocărilor dar cu prelungirea termenului de atingere a nivelului de 6% cu un an, față de perioada prevăzută în lege. Înghețarea creșterii alocărilor în perioada crizei a decalat calendarul inițial și considerăm probabilă prelungirea perioadei cu un an.

În acest scenariu au fost utilizare proiecții ale populației și populației ocupate realizate conform metodelor descrise in Anexa.

	2014	2015	2020	2025	2030	2035	2040
Proiecția populației (mii persoane)							
Total populatie	19,913	19,840	19,416	18,917	18,370	17,775	17,121
Total populatie (15-65+)	16,844	16,821	16,634	16,431	16,055	15,588	15,047
Proiecția populației ocupate pe grupe cincinale de vârstă (mii persoane)							
15-19	84	83	81	82	69	63	59
20-24	417	400	387	375	379	319	291
25-29	947	948	753	729	707	714	600
30-34	1,029	1,000	1,055	838	812	788	795
35-39	1,229	1,213	1,034	1,092	868	841	816
40-44	1,219	1,206	1,211	1,034	1,092	869	842
45-49	1,147	1,238	1,171	1,178	1,007	1,065	848
50-54	801	767	1083	1,026	1,034	885	939
55-59	752	725	565	802	761	768	660
60-64	383	386	374	293	418	398	403
65+	377	386	420	444	436	472	495
Total (15-64)	8,008	7,967	7,715	7,448	7,145	6,708	6,255
Total (15-65+)	8,385	8,352	8,135	7,893	7,580	7,180	6,749
Rata (15-64) (%)	59.3	59.4	59.7	59.6	58.6	58.7	58.5
Rata (15-65+) (%)	49.8	49.7	48.9	48.0	47.2	46.1	44.9
Pondere in populatia totala- in %	42.1	42.1	41.9	41.7	41.3	40.4	39.4

Sursa: Gheţău (2015)[1], vârstă în ani împliniți, date la mijlocul anului

Vasile Gheţău, Studiu demografic privind populația ocupată economic și numărul pensionarilor în perioada 2014-2040, Expert Forum, 2015 (Anexa)

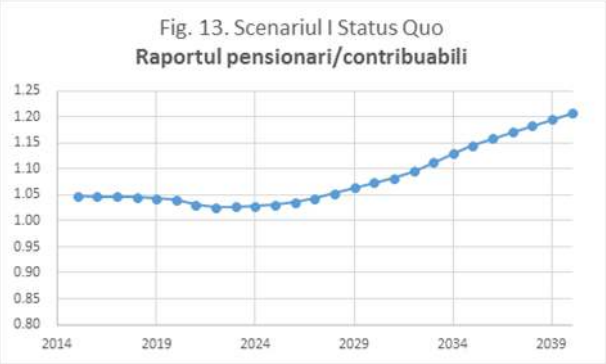

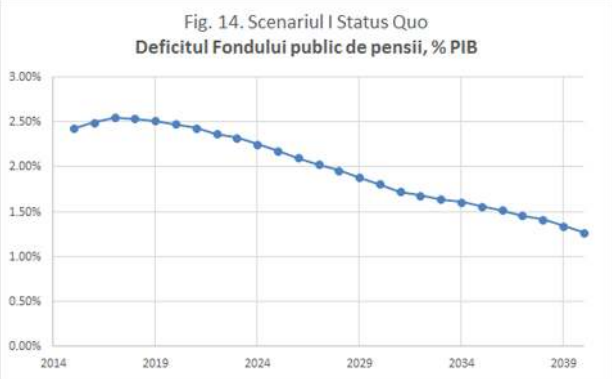

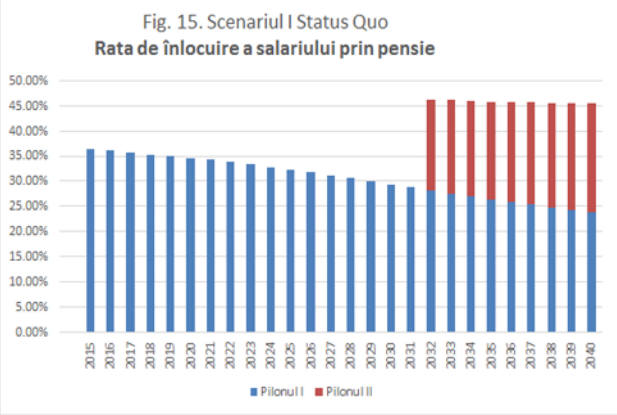

La numărul de pensionari de asigurări sociale (pentru limită de vârstă, pensionare anticipată și invaliditate s-au adăugat beneficiarii pensiilor de urmaș, al căror număr este estimat să se mențină relativ constant pe întreaga perioadă în jurul numărului actual (500-530 mii) și pensionarii agricultori al caror număr este în scădere, de la cca 600 mii în prezent, cu estimarea că în 2025 aceasta categorie de pensionari va dispărea.

Scenariul utilizează aceleași estimări privind gradul de acoperire a sistemului de pensii ca și studiul realizat de Șeitan et al (2011) care prevede o creștere treptată a gradului de acoperire de la circa 61% din populația ocupată în prezent până la 65% în 2040. Aceste estimări au fost aplicate pe modelul demografic construit (vezi Anexa). În ce privește pilonul II, numărul contribuabililor a fost estimat în creștere luând în considerare ponderea populației active care la momentul adoptării legii avea vârsta sub 35 de ani, fiind cooptate obligatoriu în program. În acest scenariu rata de dependență contribuabili/pensionari este prezentată în Fig. 13.

Salariul mediu brut anual a fost determinat prin simulare Monte-Carlo a valorii salariului mediu brut real 2014-2040 (indexat la valoarea 2014 = 100 și ajustat la rata inflației). Au fost folosite date privind volatilitatea istorică a salariului mediu brut în România, iar trendul ascendent pe termen lung este determinat de rata sustenabilă de creștere salarială bazată pe rata istorică de creștere a productivității muncii în România. Rezultatul de maximă probabilitate pentru 2040 este un salariu mediu brut real aflat la 173% față de 2014, un scenariu echivalent cu o creștere an-pe-an a salariului mediu brut real cu aproximativ 2.1%.

Valoarea produsului intern brut real 2014-2040 (ajustat la rata inflației) a fost determinat de asemenea prin simulare Monte-Carlo. A fost creat un subset de 1000 de variante 2014-2040 folosind date privind volatilitatea istorică a a PIB în România, iar trendul ascendent pe termen lung este determinat de rata istorică de creștere a productivității muncii în România. Rezultatul de maximă probabilitate pentru 2040 este un PIB real aflat la 163% față de 2014, un scenariu echivalent cu o creștere an-pe-an a salariului mediu brut real cu approximativ 1.9%. 90% dintre scenariile simulate au avut rezultate pentru 2040 între 127% și 198% față de 2014, echivalente unei rate constante de creștere anuale între 0.95% și 2.67%.

Pensia medie brută anuală pentru pilonul I a fost determinată aplicând modul de indexare prevăzut în legislația curentă, respectiv indexarea mixtă cu rata inflației și creșterea salariului mediu brut cu tranziția spre indexarea exclusiv cu rata

inflației. Pentru pilonul II a fost calculată pe o rata anualizată de 6% pentru o perioadă de 20 de ani. Pensia medie folosită pentru pilonul II a fost estimată pe o structură simplificată, respectiv o distribuție uniformă pe vârste a pensionarilor din 2032-3040.

Rezultate

Nivelul variabilelor dependente de rezultat în 2040 va fi următorul:

a) Deficitul fondului de pensii în PIB – 1,27%

b) Rata de înlocuire a salariului mediu brut prin pensia medie brută(Pilonul I + Pilonul II) – 45%

Concluziile principale ale acestui scenariu:

a) Nivelul deficitului fondului de pensii are în prima perioada a intervalului de simulare o tendință de creștere, atingând în anul 2017 (deci destul de curând) un maxim de 2,54%. Apoi acesta scade treptat până la nivelul final din 2040 de 1,27% - jumătate din nivelul maxim. Trebuie remarcat că în această primă parte din perioada de simulare sistemul de pensii este responsabil de un deficit mai mare decât al bugetului consolidat, ceea ce forțează toate ansamblul celelalte sectoare de cheltuieli publice de a înregistra un excedent. Având în vedere procesele de consolidare bugetară din interiorul Uniunii Europene, valabile și pentru România, deficitul sistemului de pensii va continua să reprezinte pentru mulți ani cvasi-totalitatea deficitului bugetului consolidat – forțând celelalte sectoare de cheltuieli publice la echilibru bugetar (deficit 0).

b) Rata de înlocuire a salariului mediu brut prin pensia medie brută (Pilonul I până în 2032 + Pilonul II din acel an) scade permanent, ajungând la un minim în anii 2030-2031 de 29%, după care face un salt în momentul intrării în plată a Pilonului II, după care se stabilizează relativ în jurul a 45%-46%.

c) Pe parcursul perioadei de simulare nu există nici un moment de excedent al fondului de pensii, deci nici o contribuție suplimentară la creșterea pensiei medii (Pilonul I).

d) Evoluția principalelor variabile dependente/de rezultat poate fi considerată satisfăcătoare, chiar dacă deficitul fondului de pensii rămâne destul de ridicat și are un maxim de trecut în perioada 2015-2020.

II. Scenariul de creștere a gradului de ocupare a populației active

În acest scenariu, variază gradul de ocupare a populației active, astfel încât pentru grupa de vârstă 20 – 64 de ani, acesta să ajungă la 70% în 2025 (cu 5 ani întârziere față de ținta Strategiei Europa 2020) și 75% în 2040 – apropiat de nivelul de astăzi al țărilor celor mai dezvoltate. Restul elementelor sunt păstrate la fel ca în primul scenariu.

Aplicând gradul de acoperirea a sistemului de pensii pe această structură de ocupare și luând în considerare numărul de pensionari prognozați, rezultă o rata de dependență contribuabili/pensionari semnificativ mai bună comparativ cu scenariul I (Fig. 16)

Rezultate

Nivelul variabilelor dependente de rezultat în 2040 va fi următorul:

a) Deficitul fondului de pensii în PIB – 0,27%

b) Gradul de acoperire a salariului mediu cu pensia medie (Pilonul I + Pilonul II) – 45%

Concluziile principale ale acestui scenariu:

a) Nivelul deficitului fondului de pensii are în primii doi ani (2015-16) ai perioadei de simulare o tendință de creștere, atingând în anul un maxim de 2,36% - ușor mai mic decât maximum din scenariul anterior. Apoi acesta scade treptat până la nivelul final din 2040 de 0,27% - o reducere de aproximativ 10 ori, ceea ce reprezintă o consolidare fiscală substanțială. Reducerea acestui deficit va permite fie suplimentarea alocărilor bugetare către alte politici sociale, fie resurse financiare mai mari pentru alte politici sectoriale, inclusiv investițiile publice. Trebuie remarcat că reducerea foarte semnificativă a deficitului sistemului de pensii va permite celorlalte sectoare bugetare de a înregistra ușoare deficite – până în 1%;

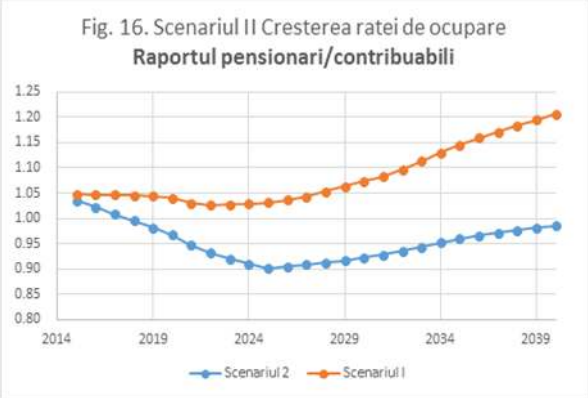

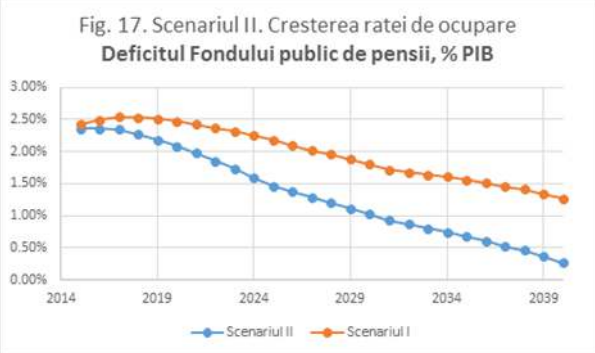

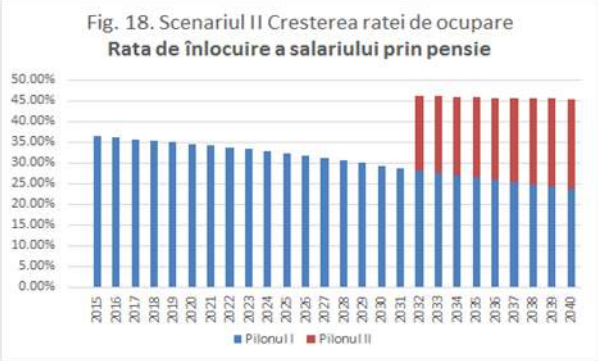

b) Acest scenariu presupune crearea în perioada 2015 – 2025 a peste 625,000 de locuri de muncă sau cel puțin persoane contribuind la BASS, urmând ca apoi numărul acestora să descrească eventual ca urmare a evoluției demografice – sau să fie ocupate de imigranți. Balanța locurilor de muncă suplimentar necesare, pe întreaga perioadă 2015 – 2040, este pozitivă cu aproximativ 230,000.

c) Rata de înlocuire a salariului mediu brut prin pensia medie brută (Pilonul I până în 2032 + Pilonul II din acel an) scade permanent, ajungând la un minim în anii 2030-2031 de 29%, după care face un salt în momentul intrării în plată a Pilonului II, după care se stabilizează relativ în jurul a 45%-46%.

d) Pe parcursul perioadei de simulare nu există nici un moment de excedent al fondului de pensii, deci nici o contribuție suplimentară la creșterea pensiei medii (Pilonul I).

e) Evoluția principalelor variabile dependente/de rezultat poate fi considerată bună spre foarte bună, cu o reducere foarte importantă a deficitului fondului de pensii, chiar dacă acesta are un maximum de trecut în anii 2015-2016 – ceea ce va pune probleme complicate de păstrare a echilibrului bugetar. Este totuși de remarcat că în următorii 10-12 ani trebuie create sau introduse în sectorul formal al economiei peste 625,000 de noi locuri de muncă, ceea ce reprezintă o provocare importantă pentru stabilitatea și eficiența politicilor publice de stimulare a investițiilor private și publice și de reducere a economiei gri.

a) Scenariul de modificare a susținerii Pilonului II

Acest scenariu cuprinde 3 variante modificând în scenariul de bază (I. Status Quo) alocările pentru pilonul II astfel:

a) Varianta A – prin care contribuția la Pilonul II este înghețată ca valoare absolută la nivelul anului 2015;
b) Varianta B – prin care contribuția la Pilonul II este înghețată ca procent la nivelul anului 2015;
c) Varianta C – prin care contribuția la Pilonul II este anulată și activele naționalizate în anul 2015.

<u>Varianta A</u>

Nivelul variabilelor dependente de rezultat în 2040 pentru această variantă, va fi următorul:

a) Deficitul fondului de pensii în PIB – 0,65%
b) Gradul de acoperire a salariului mediu cu pensia medie (Pilonul I + Pilonul II) – 37%

Fig. 19. Scenariul III Modificarea Pilonului II
Deficitul Fondului public de pensii, %PIB

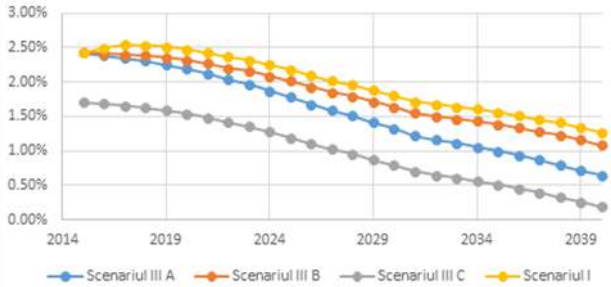

Fig. 20. Scenariul III A Inghetarea pilonului II la valoarea din 2015
Rata de înlocuire a salariului prin pensie

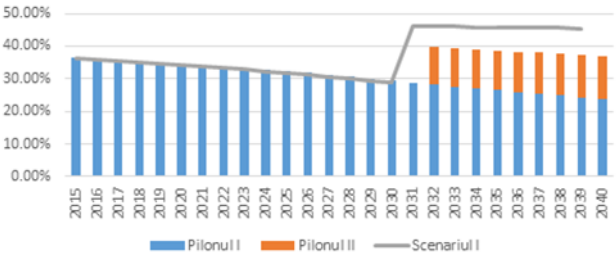

Fig. 21. Scenariul III B Inghetarea contributiilor pentru pilonul II la 5%
Rata de inlocuire a salariului prin pensie

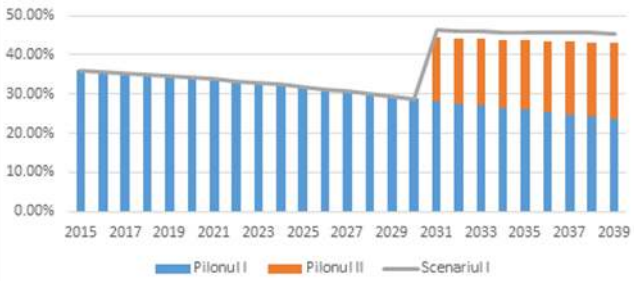

Fig. 22. Scenariul III C Nationalizarea pilonului II
Rata de inlocuire a salariului prin pensie (pilon I; pilon II = 0)

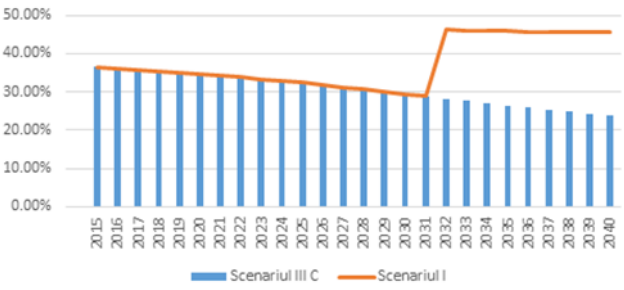

Concluziile principale ale acestei variante:

a) Nivelul deficitului fondului de pensii atinge nivelul maxim chiar în 2015 – 2,43%. Apoi acesta scade treptat până la nivelul final din 2040 de 0,65% - o reducere de aproximativ 4 ori față de nivelul maxim, dar semnificativ mai mică decât cea obținută în scenariul II. Acest deficit va permite totuși ca celelalte sectoare de cheltuieli bugetare să aibă deficite de până în 0,5% spre anul 2040.

b) Gradul de acoperire al salariului mediu de către pensia medie (Pilonul I până în 2032 + Pilonul II din acel an) scade permanent, ajungând la un minim în anii 2030-2031 de 29%, după care face un salt în momentul intrării în plată a Pilonului II până la 40%, după care își reia scăderea ajungând la 37%, ceea ce reprezintă de asemenea o performanță net inferioară scenariilor I și II.

c) Pe parcursul perioadei de simulare nu există nici un moment de excedent al fondului de pensii, deci nici o contribuție suplimentară la creșterea pensiei medii (Pilonul I).

d) Evoluția principalelor variabile dependente/de rezultat poate fi considerată slabă, cu valori ale variabilelor dependente/de rezultat inferioare celor obținute în scenariile anterioare.

<u>Varianta B</u>

Nivelul variabilelor dependente de rezultat în 2040 pentru Varianta B, va fi următorul:

a) Deficitul fondului de pensii în PIB – 1,09%

b) Gradul de acoperire a salariului mediu cu pensia medie (Pilonul I + Pilonul II) – 43%

Concluziile principale ale acestei variante:

a) Nivelul deficitului fondului de pensii atinge nivelul maxim chiar în 2015 – 2,43%. Apoi acesta scade treptat până la nivelul final din 2040 de 1,09% - o reducere de peste 2 ori față de nivelul maxim, dar semnificativ mai mică decât cea obținută în scenariul II sau decât în scenariul III varianta A. Acest deficit nu va permite ca celelalte

sectoare de cheltuieli bugetare să aibă deficite.

b) Gradul de acoperire al salariului mediu de către pensia medie (Pilonul I până în 2032 + Pilonul II din acel an) scade permanent, ajungând la un minim în anii 2030-2031 de 29%, după care face un salt în momentul intrării în plată a Pilonului II până la 44%, după care se stabilizează în jurul valorii de 44%-43%, ceea ce reprezintă de asemenea o performanță inferioară scenariilor I și II, dar mai bună decât în scenariul III varianta A.

c) Pe parcursul perioadei de simulare nu există nici un moment de excedent al fondului de pensii, deci nici o contribuție suplimentară la creșterea pensiei medii (Pilonul I).

d) Evoluția principalelor variabile dependente/de rezultat poate fi considerată mai slabă, cu valori ale variabilelor dependente/de rezultat inferioare celor obținute în scenariile anterioare.

Varianta C

Nivelul variabilelor dependente de rezultat în 2040 ale Variantei C, va fi următorul:

a) Deficitul fondului de pensii în PIB – 0,19%
b) Gradul de acoperire a salariului mediu cu pensia medie (Pilonul I + Pilonul II) – 24%

Concluziile principale ale acestui scenariu:

a) Nivelul deficitului fondului de pensii scade de la începutul intervalului de simulare ajungând în 2040 la o valoare de 0,19% - cea mai mică dintre toate scenariile, foarte apropiată de ținta dorită de echilibru bugetar al sistemului de pensii. Acest lucru va permite celorlalte sectoare de cheltuieli bugetare să înregistreze deficite între 1%-1.5%.

b) Gradul de acoperire al salariului mediu de către pensia medie (numai Pilonul I) scade permanent până în 2040, ajungând la 24% în 2040 – este cel mai mic nivel de acoperire a salariului mediu dintre toate scenariile, inclusiv în raport cu variantele A și B ale acestui scenariu;

c) Pe parcursul perioadei de simulare nu există nici un moment de excedent al fondului de pensii, deci nici o contribuție suplimentară la creșterea pensiei medii (Pilonul I).

d) Evoluția principalelor variabile dependente/de rezultat ne arată una din principalele compromisuri de politică publică specifice sistemului de pensii: echilibrarea bugetară cu prețul reducerii foarte mari a gradului de acoperire a salariului mediu de către pensia medie, ceea ce poate determina probleme mari de sărăcie și excluziune socială la nivelul pensionarilor.

Recomandări

Analiza rezultatelor celor 3 scenarii, din care ultimul cu 3 variante, ne arată că din punct de vedere al opțiunilor de politică publică, accentul ar trebui să fie pus pe următoarele elemente în ordinea prezentării:

1) Preocuparea constantă pentru creșterea gradului de ocupare a populației active, deci pentru crearea susținută, cel puțin până în 2026 a unui important număr de noi locuri de muncă – aceasta înseamnă investiții private semnificative (străine și autohtone). Concomitent trebuie adoptate politici eficiente de reducere a sectorului informal din economie – pe măsura modernizării economiei românești, reducerea ponderii populației ocupate în agricultură, mai ales a celei de subzistență, va crește semnificativ gradul de acoperire a sistemului de pensii.

2) Efectul foarte puternic al creșterii gradului de ocupare al populației active aproximează într-un anumit fel și efectul pe care l-ar avea prelungirea vieții active – din lipsa informațiilor necesare a fost imposibil de simulat acest lucru. Evident prelungirea vieții active simultan cu nevoia de creștere a gradului de ocupare al populației active ar presupune un nivel foarte important de creare de noi locuri de muncă în perioada 2015 – 2025 și deci investiții private și publice foarte importante. După 2025 tendințele demografice vor permite ca prelungirea vieții active să fie un mijloc de păstrare cel puțin al unora dintre locurile de muncă suplimentare create în perioada 2015 –

Scenariile modelate – sinteză

Scenarii (probabilitatea să se întâmple: +,++,+++)	Rata de înlocuire a salariului mediu brut prin pensia medie brută (pilon I + pilon II)			Deficitul fondului public de pensii, % PIB	
	2020	**2030**	**2040**	**Max**	**Min**
I. **Status Quo (+++)**	35%	29%	45%	2,54% (2017)	1,27% (2040)
II. **Creșterea ocupării populației active (++)**	35%	29%	45%	2,36% (2016)	0,27% (2040)
III. **Modificarea Pilonului II (+)**					
A. Înghețarea contribuțiilor la valoarea din 2015	35%	29%	37%	2,43% (2015)	0,65% (2040)
B. Înghețarea contribuțiilor la 5%	35%	29%	43%	2,43% (2015)	1,09% (2040)
C. Naționalizarea pilonului II	35%	29%	24%	1,7% (2015)	0,2% (2040)

2025. Propunerea noastră este ca accentul politicilor publice din domeniu să fie în prima parte a intervalului simulat pe creșterea ocupării populației active, urmând ca după 2025 accentul să se mute pe stimularea prelungirii vieții active.

3) Scenariul III demonstrează, în toate variantele sale, că este contraproductiv să se intervină asupra pilonului II de pensii - rezultatele sunt slabe sau se obține o reducere puternică a deficitului cu prețul reducerii pensiei medii la un sfert din salariul mediu în 2040. Mai mult reducerea contribuțiilor la pilonul II sau naționalizarea acestora va reduce semnificativ nivelul economisirii interne cu efecte negative semnificative în ceea ce privește susținerea creditării pentru sectorul privat, având în vedere că efectul de de-multiplicare financiară, amorsat de criza economică din anii 2007-2009, va continua pentru un anumit număr de ani și fluxurile străine de capital vor fi tot mai volatile.

4) Scenariul I demonstrează de asemenea că actuala situație poate fi critică în următorii 3-4 ani – avem de-a face cu un echilibru fragil, mai ales în contextul țintelor de deficit bugetar tot mai ambițioase. De aceea este important ca imediat – chiar din 2015 – să se adopte politici eficiente de creștere a colectării și de reducere a evaziunii, care sunt mai simplu de adoptat și implementat. De asemenea este foarte important ca după reducerea semnificativă a CAS să nu se adopte alte măsuri pripite de creștere a pensiilor sau de creștere a numărului de pensionari prin mecanismul pensionării anticipate.

AUTORI

Suzana Dobre (coord.)

Victor Giosan

Serban Tănasă

Cu contribuția Prof. univ. dr. **Vasile Gheț**ău pentru prognoza demografică, a numărului de pensionari (limită de vârstă, pensionare anticipată, invaliditate) și a populației ocupate economic[6]

[6] Vasile Gheț**ău**, *Studiu demografic privind populația ocupată economic și numărul pensionarilor în perioada 2014-2040*, Expert Forum, 2015 (Anexa)

Anexa

''Studiu demografic privind populația ocupată economic și numărul pensionarilor în perioada 2014-2040"

Vasile Gheţău

Studiu elaborat la solicitarea *Expert Forum*

Cuprins

I. Notă metodologică

II. Populația rezidentă a României în anii 2014-2040. Tabele

III. Populația ocupată economic a României în anii 2014-2040. Tabele

IV. Numărul pensionarilor în anii 2014-2040. Tabele

(pensionari de limită de vârstă, cu pensie anticipată și de invaliditate).

V. Grafice

……

I. Notă metodologică

Nota se referă la cele trei proiectări incluse în studiu: proiectarea populației pe sexe și vârste; proiectarea populației ocupate economic, pe sexe și vârste; proiectarea numărului de pensionari, pe sexe și vârste.

1. Proiectarea populației rezidente pe sexe și vârste

Populația de la care pornește abordarea prospectivă (*base population*) este populația rezidentă medie, pe sexe și vârste, în anul 2013 (programele de proiectare folosind populația de la mijlocul anului): 9,75 milioane de bărbați și 10,23 milioane de femei, ceea ce înseamnă o populație totală nu cu mult sub 20 de milioane locuitori.

Proporţia persoanelor având vârste sub 20 de ani este de 21%, cele în vârstă de 20-64 ani reprezintă 63% iar persoanele vârstnice – de 65 ani și peste, au o pondere de 16%. Numărul și – îndeosebi – proporția acestei populații și raportul în care se află față de populația în vârstă de muncă conturează dimensiunea resurselor financiare direcționate spre asigurările sociale și de sănătate. Populația feminină de vârstă fertilă (15-49 ani, după gruparea internațională standard) este de 4,7 milioane (46% din întreaga populație feminină). De felul în care evoluează mărimea acestei populații depinde numărul copiilor aduși pe lume în fiecare an. Natalitatea se află la cel mai mic nivel înregistrat vreodată – sub 9 născuți la 1000 locuitori iar mortalitatea generală a urcat la peste 12 la mie, amplificându-se astfel scăderea naturală a populației. *Migrația externă netă* din ultimii ani are un nivel modest, după datele INS, estimațiile pentru anul 2013 fiind de 172 mii de *emigranți* și 165 mii de *imigranți*, ceea ce înseamnă o migrație netă negativă de numai șapte mii persoane. În fine, doi indicatori sintetici de mare semnificație trebuie menționați: 1-din distribuția anuală a numărului de născuți pe vârste ale mamei și a numărului de femei de vârstă fertilă, rezultă o *rată a fertilității totale* moderat superioară valorii de 1,3 copii la o femeie (nivel stabil încă de la mijlocul anilor 1990); este numărul mediu de copii aduși pe lume de o femeie de-a lungul întregii vieți, știindu-se că nivelul reclamat de simpla înlocuire în timp a generațiilor este de doi copii la o femeie; 2-din mortalitatea pe sexe și vârste în anul 2013 rezultă o continuare a progresului *speranței de viață la naștere*, depășindu-se 78 de ani la femei și 71 de ani la bărbați (atâți ani ar trăi, în medie, un născut dintr-o generație care ar avea pe tot parcursul existenței sale mortalitatea pe vârste din anul 2013).

Ipotezele proiectării

Ipotezele asupra intrărilor și ieșirilor pe cale naturală – nașteri și decese -, se referă la indicatorii sintetici ai celor două fenomene – rata fertilității totale și speranța de viață la naștere. Ambilor indicatori li se asociază rate corespunzătoare pe vârste, de fertilitate feminină și de mortalitate, pe sexe. Dacă în cazul migrației determinarea se află preponderent în aria economicului, fertilitatea și mortalitatea populație au determinări considerabil mai numeroase și mai complexe, ceea ce poate explica rigiditatea la schimbare și stabilitatea în evoluții. Adoptarea ipotezelor asupra evoluțiilor viitoare probabile ale celor două fenomene este facilitată de tendințele instalate la mijlocul anilor 1990 și de fermitatea acestora, ca și de contextul european în care s-au plasat și se plasează dezvoltările din țara noastră.

Rata fertilității totale a coborât de la 2,2 copii la o femeie în anul 1989 la 1,3 la mijlocul anilor 1990 și s-a stabilizat la această valoare pe întinderea întregii perioade următoare. Sinuoasele schimbări pe care le-a cunoscut contextul economic, social și politic nu și-au pus în mod direct amprenta pe nivelul fenomenului, ceea ce arată o determinare extrem de complexă, cu origini care surclasează contextul menționat și concretizate în decizii, atitudini și comportamente ale individului și cuplului în materie de căsătorie, familie, copii, contracepție, emanciparea și independența economică a femeii, stil de viață. Chiar dacă toți acești factori, și alții, nu au schimbat nivelul fertilității, ci l-au consolidat, i-au modelat, în schimb, continuu, structura pe vârsta. Nașterea copilului a fost amânată, vârsta medie la nașterea copilului a crescut considerabil, s-a redus ponderea fertilității la vârstele mai mici de 25 de ani în favoarea celei de la 25-29 și 30-34 ani. Restructurarea fertilității românești este în plină desfășurare, apropiind modelul de cel propriu populațiilor din țări dezvoltate, unde schimbările structurale au început în anii 1960-1970. Ipoteza menținerii fertilității la 1,3 copii la o femeie și în viitor mi se pare cea mai motivată după o remarcabilă stabilitate de 20 de ani. Ipoteza unei creșteri a fertilității nu are nici un suport în întreaga istorie și determinare din ultimii 20 de ani și nici în starea actuală a societății românești. Mai mult, nu cred că eventuale măsuri economice vizând tinerele cupluri cu copii ar putea schimba nivelul fertilității. Pe de o parte, astfel de măsuri nu pot fi decât modeste, în concordanță cu resursele pe care le are societatea. Din altă perspectivă, un model de 1,3 copii la o femeie s-a construit și consolidat în 20 de ani, nu a fost erodat de evoluții economice ascendente ori descendente în lunga perioadă de tranziție și este puțin probabil ca măsuri stimulative modeste să schimbe acest model. În schimb, ipoteza adoptată prevede continuarea schimbărilor din structura pe vârste a fertilității și atingerea, după anul 2025, a structurilor actuale celor mai tardive din țările UE, cele din Austria, Germania, Grecia, Italia, Portugalia și Spania. Sunt țări cu o rată a fertilității totale identică cu cea din țara noastră dar care au ajuns astăzi la o structură similară a fertilității pe vârste pornind de la realități demografice, economice și sociale diferite la mijlocul secoluui trecut.

Mortalitatea pe vârste s-a instalat pe o curbă descendentă fermă de la mijlocul anilor 1990 și sinteza acestei mortalități – speranța de viață la naștere, a fost în progres constant, nivelul atins în anul 2013 depășind 78 de ani la femei și 71 de ani la bărbați, valori cu cinci ani superioare celor din anul 1996. A admite o continuare a ascensiunii speranței de viață la naștere în viitor este abordarea cea mai realistă și motivată. Creșterea speranței de viață după anul 1996 ar trebui să fie începutul unei perioade de recuperare după stagnarea și chiar regresul din anii 1970-1980 și plasarea țării noastre, și astăzi, pe una din ultimele poziții ale clasamentului țărilor din UE28 (Eurostat[1]). Spre deosebire de fertilitate, speranța de viață este expresia fidelă a gradului de dezvoltare economică, socială și culturală a unei populații și a calității asistenței medicale de care beneficiază și ipoteza progresului indicatorului în viitor admite, implicit, progres în economic, social, cultural și medical. Extrapolarea evoluțiilor de după anul 1996 nu reprezintă abordarea cea mai realistă, nici prin lungimea perioadei și nici prin reprezentativitatea evoluțiilor iar extrapolarea tendințelor de lungă durată nu are relevanță datorită stagnării și chiar regresului speranței de viață din anii 1970 și 1980. Alegerea făcută este adoptarea valorilor speranței de viață pentru țara noastră din Revizia 2012 a perspectivelor elaborate de Divizia de Populație a Națiunilor Unite (DPNU) pentru toate țările din lume (United Nations Population Division[2]). DPNU este organismul cu cea mai bogată experiență în prognoza populației și dispune de cea mai completă bază de date asupra populațiilor și fenomenelor demografice. Revizia 2014 este cea de-a 23-a serie de proiectări a DPNU și unul din elementele noi este prezentarea unor modele noi ale mortalității pe vârste la nivel regional, corespunzătoare unor valori diferite ale speranței de viață la naștere și celorlalți indicatori indispensabili proiectării populației. Valorile speranței de viață la naștere adoptate pentru anul 2050 sunt de 83 ani la femei și de 77 ani la bărbați, ceea ce ar însemna o creștere de 5 ani la femei și de 6 ani la bărbați în raport cu valorile din anul 2013. Un atu important al ipotezelor DPNU este plasarea evoluțiilor naționale în context european, ceea ce asigură o viziune omogenă și unitară. De aceea și poziția țării noastre în anul 2050 în spațiul UE28 rămâne la fel de nefavorabilă.

Fundamentarea unor ipoteze asupra evoluției migrației internaționale în anii și deceniile următoare este o întreprindere

hazardantă, prin multitudinea de necunoscute asupra factorilor și mecanismelor determinante din țară și din țări de destinație a emigranților. Persistența unor decalaje mari între venitul și standardul general de viață din Romăna și cel din țările dezvoltate va favoriza în continuare emigrația, chiar în context de stagnare economică ori recesiune în țări dezvoltate (populația în vârstă de muncă din țările UE15 ar urma să se reducă – fără imigrație - cu aproape 5% în anul 2020 față de anul 2010 și într-un ritm considerabil mai mare după anul 2020) (OECD/European Union [3]) iar o relansare a creșteri economice stabile și la parametri ridicați va stimula și amplifica migrația. În plus, odată cu extinderea scăderii naturale a populației și în țări dezvoltate, nu ar trebui excluse politici de imigrare care să includă și dimensiunea demografică a imigrației. Informațiile statistice asupra migrației externe în ultimii 10 ani, ca fluxuri de imigranți și emigranți, pe sexe și vârste, nu oferă repere realiste pentru fundamentarea unor ipoteze. Datele INS pe anul 2013 indică o migrație netă negativă de numai 7 mii persoane, dar provenind din migrație pozitivă la bărbați - de 15 mii și migrație negativă la femei - de 22 de mii. Dacă examinăm structura pe vârste a imigranților și emigranților, constatăm că este similară (predominând net migranții în vârstă de 20-45 ani), ceea ce înseamnă o mișcare de înlocuire. Scenariul prospectiv nu ia deci în considerare migrația externă, dar impactul acesteia poate fi întrevăzut.

REFERINȚE

[1] Eurostat. 2014. *Life expectancy at birth, by sex* (http://epp.eurostat.ec.europa.eu)

[2] United Nations Population division. 2013. *World Population Prospects. The 2012 Revision*, New York

[3] OECD/European Union. 2014. *Matching Economic Migration with Labour Market Needs*, OECD Publishing (http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/matching-economic-migration-with-labour-market-needs).

(În prezentare sunt preluate pasaje și referințe din articolele "Ghețău, Vasile. 2014. Declinul populației României. Două scenarii până la mijlocul secolului, Revista de Asistență Socială, nr. 4, 2014" și "Ghețău, Vasile. 2014. Spectrul depopulării României, Piața Financiară, ediție speciala România – după 25 de ani, noiembrie 2014).

2. Proiectarea populației ocupate economic

Informațiile statistice asupra populației active economic și populației ocupate economic provin din Ancheta forței de muncă în gospodării (AMIGO) concepută și efectuată de Institutul Național de Statistică în conformitate cu standardele Eurostat. Ancheta este trimestrială iar datele anuale se obțin ca medie a datelor trimestriale. Sunt publicate datele pe anul 2013 (Institutul Național de Statistică, *Forța de muncă în România, ocupare și șomaj, în anul 2013*, ISSN 1223-6446, INS, 2014) și, pornind de la ratele de ocupare pe sexe și grupe cincinale de vârstă, o proiectarea a populației ocupate economic poate oferi informații asupra evoluției posibile a numărului și structurii pe sexe și vârste a acestei populații. Interesul este amplificat de publicarea recentă a datelor asupra populației rezidente a României, pe sexe și vârste, la începutul anilor 2013 și 2014, ceea ce a permis elaborarea proiectării populației rezidente pe sexe și vârste. Populația rezidentă este singura populație pe care o determină anual Institutul Național de Statistică și se referă la populația care are reședința obișnuită în Romăna, locuiește în România, de cel puțin 12 luni (sau mai puțin dar cu intenția de a locui cel puțin 12 luni). Conceptul de populație rezidentă a fost generalizat in practica statistică a țărilor din Uniunea Europeană odată cu seria de recensăminte ale populației din anul 2011 și este menit a conferi datelor naționale asupra populației o comparabilitate deplină. Pentru toți anii de după recensământ oficiile naționale de statistică determină deci populația rezidentă pe sexe și vârste la nivel de localitate, regiune (sau alt decupaj administrativ-teritorial) și nivel național. Voi face observația că prin introducerea conceptului de populație rezidentă, cetățenii români care se află în alte țări pentru perioade de cel puțin 12 luni nu sunt incluși în populația rezidentă a României, ci în populația rezidentă a țărilor în care se află.

O precizare importantă se impune. În prezentarea rezultatelor Anchetei forței de muncă în gospodării (AMIGO)-2013 nu sunt oferite detalii asupra categoriei de populație a țării luate în considerare. Din datele prezentate este vorba de o populație de 21,3 milioane locuitori, fără precizarea statutului acestora în raport cu reședința obișnuită ori cu reședința permanentă (domiciliul). Această populație este mai mare decât populația rezidentă, singura populație oficială a țării, care în anul 2013 a coborât

Indicatori ai populației și ai participării la activitatea economică în anul 2013. Date din Ancheta forței de muncă – INS și estimații bazate pe datele INS asupra populația rezidente în anul 2013

	INS	VG
Populația țării		
Populația totală – în mii	21286	19981
Populația în vârstă de 15 ani și peste – în mii	18111	16865
Populația în vârstă de 15-64 ani – în mii	14889	13586
Populația activă economic		
- **În vârstă de 15 ani și peste:**	9977	
- **număr – în mii**	55,1	9054
- **rată de activitate – în %**		53,7
- **În vârstă de 15-64 ani:**	9613	
- **număr – în mii**	64,6	8683
- **rată de activitate – în %**		63,9
Populația ocupată economic		
- **În vârstă de 15 ani și peste:**		
- **număr – în mii**	9247	8409
- **rată de ocupare – în %**	51,1	49,9
- **În vârstă de 15-64 ani:**		
- **număr – în mii**	8884	8038
- **rată de ocupare – în %**	59,7	59,2
Șomaj		
- **număr șomeri – în mii**	730	646
- **rata șomajului – în %**	7,3	7.1

***Sursa*: INS –*Forța de muncă în România în anul 2013*, INS, 2014;**
VG-estimații ale autorului pornind de la populația rezidentă a României în anul 2013 și ratele de activitate și ocupare în anul 2013, INS.

cu puțin sub 20 de milioane locuitori. Pe de altă parte, cifra de 21,3 milioane locuitori este diferită și de populația cu domiciliul în țară, care poate fi estimată la 22,4 milioane locuitori. Numărul populației ocupate în anul 2013 din Ancheta INS este de 9247 mii locuitori, aproape identică cu cea din toți anii 2002-2012, fără nicio influență din p artea masivei migrații pentru muncă a românilor. Recensământul din octombrie 2011 a înregistrat doar populația rezidentă - de 20,1 milioane locuitori, considerabil mai mică decât cea din anii anteriori recensământului și căreia nu îi poate corespunde o populație ocupată de 9,2-9,3 milioane persoane, neschimbată față de anii anteriori când populația țării era în jur de 21,5 milioane locuitori (INS, Anuarul Statistic 2012). Eșantionul pe care s-a efectuat ancheta în anul 2013 este determinat pornind de la rezultatele recensământului din anul 2002 și se face chiar precizarea că datele pentru anul 2013 au fost estimate pe baza rezultatelor recensământului din anul 2002, recensământ care descria o altă realitate economică, socială și demografică a țării.

În tabelul alaturat sunt prezentate date comparative pentru anul 2013 asupra populației țării, populației active economic, populației ocupate economic și asupra șomajului din lucrarea INS și estimații ale autorului pornind de la populația rezidentă a țării pe sexe și vârste și ratele de activitate, de ocupare și de șomaj pe sexe și grupe cincinale de vârstă din Ancheta forței de muncă în gospodării. Diferențele dintre cele două serii de date au drept origine populații de referință diferite pentru anul 2013.

Ancheta forței de muncă în gospodării se realizează în populația care locuiește în țară,

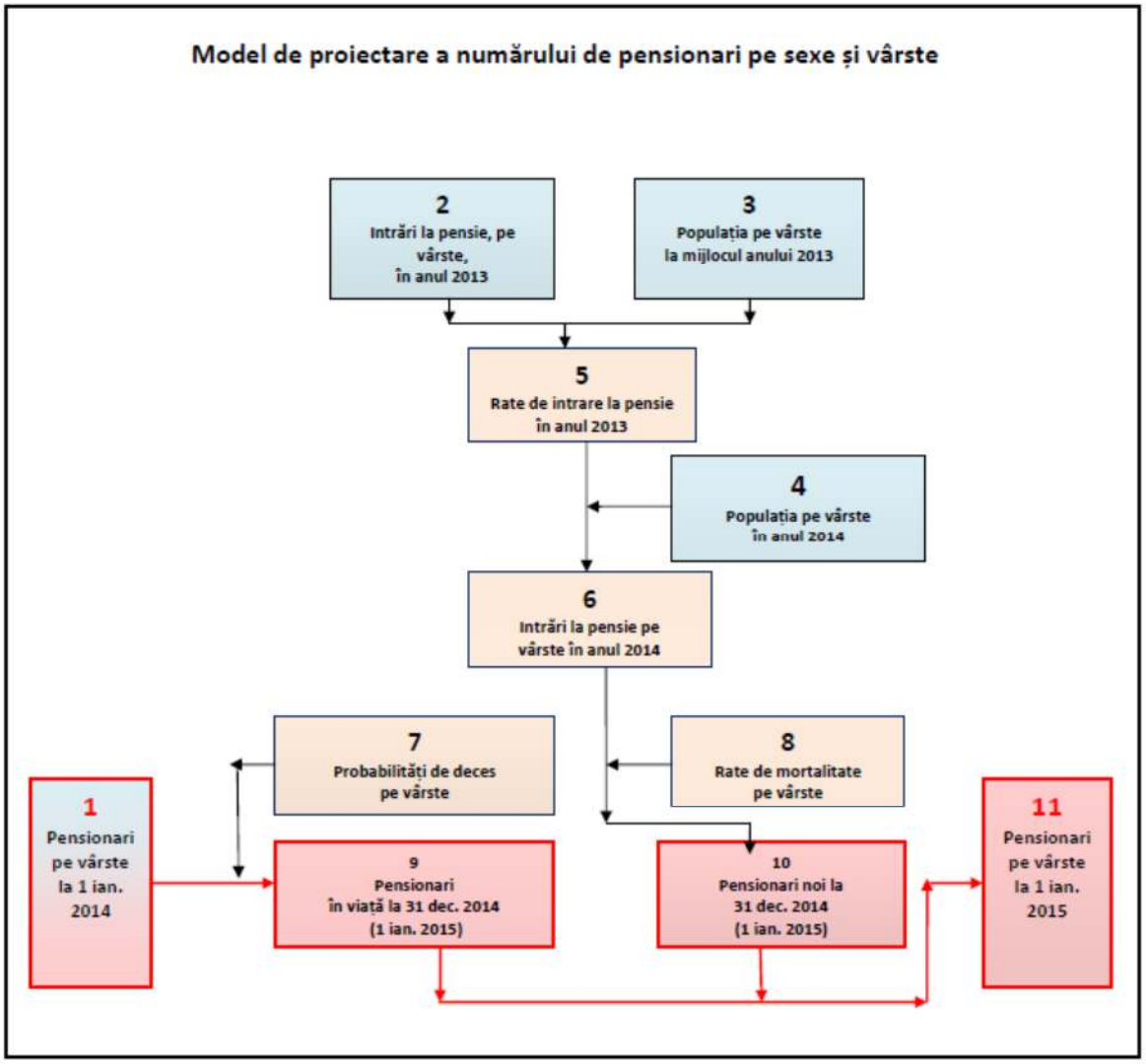

populația rezidentă, și indicatorii asupra populației active, populației ocupate și șomajului trebuie să se refere la această populație. Într-o abordare prospectivă, aceste trei categorii de populație aparțin populației rezidente în țară.

Este de așteptat ca Ancheta asupra forței de muncă în gospodării – AMIGO în anul 2015 să fie efectuată pe un nou eșantion, actualizat ca reprezentativitate, ceea ce va conferi și rezultatelor o exactitate sporită și o bună conexiune cu populația rezidentă după recensământul din octombrie 2011.

Proiectarea populației rezidente pe sexe și vârste s-a efectuat prin metoda general aplicată în proiectarea populației – metoda componentelor (*cohort-component method*). Varianta elaborată prevede continuarea scăderii mortalității pe vârste și ascensiunea speranței de viață la naștere. Nivelul acesteia la mijlocul secolului este similar cu cel adoptat pentru țara noastră în seria 2012 a perspectivelor elaborate de Divizia de Populație a Organizației Națiunilor Unite. În privința fertilității feminine, s-a apreciat că nivelul ratei fertilității totale din ultimii 20 de ani – 1,3 copii la o femeie, se va menține și în viitor dar în structura pe vârste a fertilității vor continua schimbările aflate în desfășurare, de reducere a ponderii fertilității la vârstele sub 25 de ani și de creștere a fertilității după această vârstă. Nu este inclusă o ipoteză asupra migrației externe, fenomenul urmând a fi modelat de evoluțiile și contextul economic din țările europene dezvoltate, imprevizibile astăzi, și de contextul economic național. În plus, datele asupra emigrației și imigrației românilor în anul 2013 indică un echilibru

între cele două fluxuri, ca nivel și structură pe sexe și vârste (pentru detalii asupra proiectării populației: Gheță u, Vasile. 2014. Declinul populației României. Două scenarii până la mijlocul secolului, *Revista de* Asistență Socială, nr. 4, 2014, ISSN 1583 – 0608, Universitatea din București).

Proiectarea se referă la populația rezidentă ocupată cu menținerea ratelor de ocupare pe sexe și vârste din anul 2013. Pentru acest an, numărul populației ocupate pe sexe și vârste este obținut prin aplicarea ratelor de ocupare la populația rezidentă la mijlocul anului și principalii indicatori ai participării la activitatea economică sunt cei din tabel.

3. Proiectarea numărului de pensionari

În schema precedentă este prezentat modelul folosit la proiectarea numărului de pensionari.

Pensionarii constituie o sub-populație al cărei număr și structură pe sexe și vârste se modifică prin intrări și ieșiri anuale. Intrările sunt reprezentate de persoanele care devin pensionari în conformitate cu prevederile legale. Sunt pensionari noi. Ieșirile sunt pe cale naturală (prin deces). Numărul intrărilor și distribuția pe vârste s-a determinat prin aplicarea ratelor de intrare la pensie pe vârste la populația proiectată pe vârste. Ratele de intrare în anul 2013, pe sexe și vârste, sunt prezentate în figura 1a.

Modificarea vârstei standard de pensionare potrivit prevederilor legale a fost luată în considerare. Vârstele standard de pensionare sunt prezentate în ani și luni. Lunile au fost convertite în fracțiuni de an și rotunjite apoi în ani întregi. Nu există în statisticile demografice oficiale date asupra populației după vârsta exprimată în ani și luni ori ani și zecimi de an (în toate practicile naționale). Ratele standard modificate sunt cele din figura 1b. Nu s-a impus modificarea vârstei standard la bărbați, rotunjirile ducând la 65 de ani.

În ceea ce privește mortalitatea anuală în rândul pensionarilor, s-au folosit probabilități de deces pe vârste pe întinderea unui an calendaristic pentru pensionarii de la începutul anului și jumătate din valoarea ratelor de mortalitate anuale pe vârste pentru persoanele intrate la pensie în cursul anului.

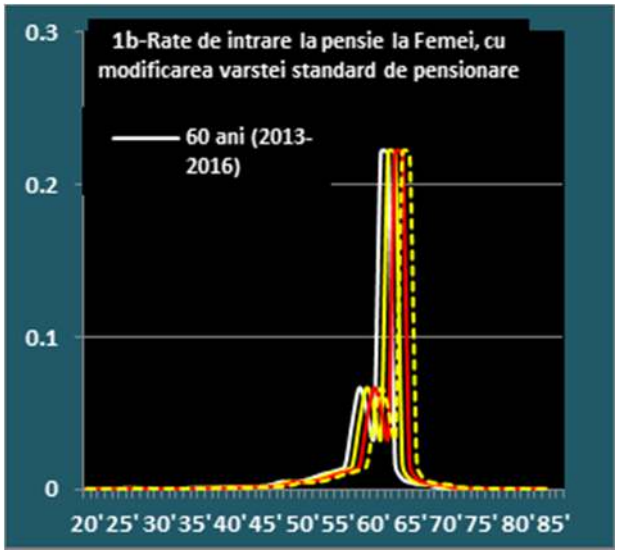

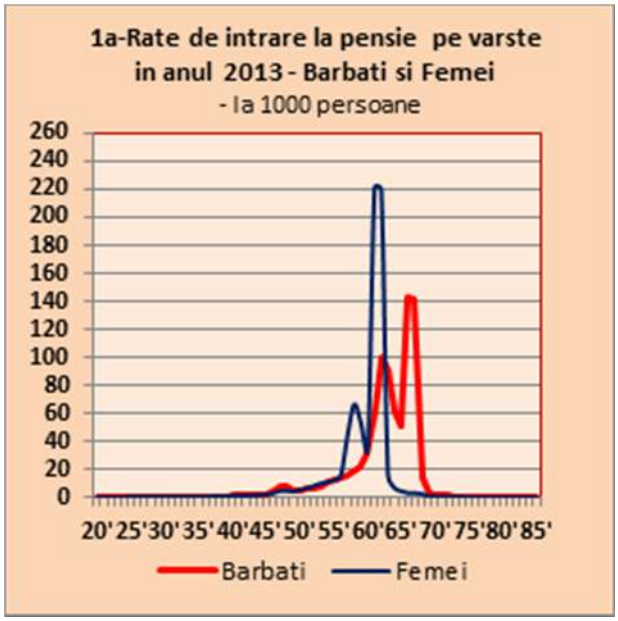

II. POPULATIA REZIDENTA IN ANII 2014-2040 PE GRUPE CINCINALE DE VARSTA - Varsta in ani impliniti -

- Date la mijlocul anului - IN MII PERSOANE -

2013=Base year

Populatie rezidenta (B+F)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
0-4	980	938	898	871	856	843	832	821	810	800	790	780	770	761	752	743	735	727	719	712	705	699	692	686	679	672	665	657
5-9	1.063	1.068	1.066	1.047	1.016	978	936	897	870	855	842	831	820	809	799	789	779	769	760	751	742	734	726	718	711	704	698	691
10-14	1.074	1.063	1.055	1.054	1.057	1.062	1.067	1.065	1.046	1.015	978	936	896	869	854	841	830	819	808	798	788	778	768	759	750	742	733	725
0-14	3.116	3.069	3.019	2.972	2.929	2.883	2.835	2.782	2.726	2.669	2.609	2.546	2.485	2.439	2.404	2.373	2.344	2.315	2.287	2.261	2.236	2.211	2.187	2.163	2.141	2.118	2.096	2.074
15-19	1.090	1.088	1.087	1.088	1.082	1.072	1.062	1.054	1.052	1.056	1.060	1.066	1.063	1.044	1.013	976	934	895	868	853	840	829	818	807	797	787	777	767
20-24	1.233	1.166	1.119	1.096	1.088	1.087	1.085	1.084	1.085	1.079	1.069	1.059	1.051	1.049	1.053	1.058	1.063	1.061	1.042	1.011	974	932	893	866	851	838	827	816
25-29	1.369	1.403	1.404	1.365	1.300	1.228	1.163	1.116	1.093	1.084	1.083	1.081	1.081	1.082	1.076	1.066	1.056	1.048	1.047	1.050	1.055	1.060	1.058	1.039	1.008	971	930	890
30-34	1.424	1.365	1.327	1.310	1.324	1.363	1.397	1.398	1.359	1.294	1.224	1.158	1.112	1.089	1.080	1.079	1.078	1.077	1.078	1.072	1.063	1.053	1.045	1.043	1.047	1.052	1.057	1.055
35-39	1.569	1.568	1.548	1.521	1.483	1.415	1.357	1.319	1.302	1.317	1.355	1.389	1.391	1.352	1.288	1.217	1.152	1.106	1.083	1.075	1.074	1.073	1.072	1.074	1.068	1.058	1.048	1.041
40-44	1.606	1.542	1.525	1.527	1.533	1.554	1.554	1.534	1.507	1.469	1.403	1.345	1.308	1.291	1.306	1.345	1.379	1.380	1.342	1.278	1.209	1.144	1.099	1.076	1.068	1.068	1.066	1.066
45-49	1.324	1.472	1.589	1.688	1.683	1.582	1.519	1.503	1.506	1.512	1.532	1.533	1.514	1.488	1.450	1.385	1.329	1.292	1.276	1.291	1.330	1.363	1.365	1.327	1.265	1.196	1.133	1.088
50-54	1.210	1.150	1.101	1.061	1.128	1.293	1.438	1.553	1.649	1.645	1.547	1.486	1.472	1.475	1.481	1.502	1.503	1.484	1.459	1.423	1.360	1.305	1.269	1.254	1.270	1.308	1.342	1.344
55-59	1.445	1.421	1.368	1.301	1.231	1.165	1.108	1.061	1.023	1.089	1.250	1.391	1.502	1.595	1.591	1.497	1.439	1.426	1.430	1.437	1.458	1.460	1.443	1.419	1.385	1.323	1.270	1.236
60-64	1.318	1.330	1.340	1.359	1.366	1.363	1.340	1.292	1.229	1.164	1.102	1.049	1.005	970	1.034	1.189	1.324	1.430	1.518	1.515	1.427	1.373	1.362	1.367	1.375	1.396	1.398	1.383
65+	3.279	3.339	3.413	3.477	3.536	3.591	3.650	3.721	3.790	3.846	3.889	3.918	3.934	3.937	3.925	3.905	3.882	3.855	3.824	3.872	3.996	4.097	4.165	4.212	4.246	4.273	4.311	4.360
Total (15-64)	13.586	13.505	13.408	13.315	13.217	13.122	13.023	12.913	12.806	12.709	12.626	12.558	12.498	12.435	12.373	12.315	12.257	12.200	12.144	12.006	11.789	11.592	11.423	11.273	11.133	10.998	10.849	10.687
Total (15-65+)	16.865	16.844	16.821	16.792	16.753	16.713	16.673	16.634	16.596	16.555	16.515	16.475	16.431	16.372	16.298	16.220	16.139	16.055	15.968	15.878	15.785	15.688	15.588	15.485	15.379	15.270	15.160	15.047
Total Populatie	19.981	19.913	19.840	19.763	19.682	19.597	19.508	19.416	19.322	19.224	19.124	19.021	18.917	18.810	18.703	18.593	18.483	18.370	18.255	18.139	18.020	17.899	17.775	17.648	17.519	17.389	17.256	17.121

III. POPULATIA OCUPATA ECONOMIC IN 2014-2040 PE GRUPE CINCINALE DE VARSTA - Varsta in ani impliniti -

- Date la mijlocul anului - IN MII PERSOANE -

2013=Base year

P OCUPATA (M+F)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
15-19	84	84	83	84	83	82	82	81	81	81	81	82	82	80	78	75	72	69	67	66	65	64	63	62	61	60	60	59
20-24	441	417	400	391	388	388	387	387	387	385	382	378	375	375	376	378	380	379	372	361	348	333	319	309	304	299	295	291
25-29	924	947	948	921	877	829	785	753	737	731	730	729	729	729	725	719	712	707	706	708	711	715	714	701	680	655	627	600
30-34	1073	1029	1000	988	999	1028	1054	1055	1026	977	923	874	838	821	814	813	812	812	813	808	801	793	788	786	789	793	797	795
35-39	1229	1229	1213	1191	1162	1110	1064	1034	1021	1033	1064	1090	1092	1061	1011	956	904	868	849	843	842	841	841	842	837	830	822	816
40-44	1270	1219	1206	1207	1211	1227	1227	1211	1190	1161	1109	1063	1034	1021	1033	1064	1091	1092	1062	1011	956	905	869	851	844	844	842	842
45-49	1032	1147	1238	1315	1311	1233	1183	1171	1173	1177	1193	1193	1178	1158	1130	1079	1035	1007	995	1006	1037	1063	1065	1035	987	933	883	848
50-54	842	801	767	740	787	902	1003	1083	1150	1147	1079	1036	1026	1028	1032	1046	1046	1034	1016	992	948	910	885	875	886	913	937	939
55-59	764	752	725	690	654	619	590	565	546	581	667	743	802	852	849	799	768	761	763	766	777	777	768	756	738	706	678	660
60-64	380	383	386	392	394	394	388	374	356	338	320	305	293	283	302	347	387	418	444	442	417	401	398	399	401	407	408	403
65+	371	377	386	393	399	406	412	420	428	434	439	443	444	445	444	441	439	436	432	438	452	464	472	477	481	484	489	495
Total (15-64)	8038	8008	7967	7920	7867	7812	7763	7715	7668	7612	7549	7494	7448	7408	7350	7277	7207	7145	7086	7004	6901	6802	6708	6616	6528	6440	6349	6255
Total (15-65+)	8409	8385	8352	8312	8266	8218	8175	8135	8096	8046	7988	7937	7893	7852	7793	7717	7646	7580	7518	7442	7353	7266	7180	7094	7009	6925	6838	6749
Rata (15-64)	59,2	59,3	59,4	59,5	59,5	59,5	59,6	59,7	59,9	59,9	59,8	59,7	59,6	59,6	59,4	59,1	58,8	58,6	58,3	58,3	58,5	58,7	58,7	58,7	58,6	58,6	58,5	58,5
Rata (15-65+)	49,9	49,8	49,7	49,5	49,3	49,2	49,0	48,9	48,8	48,6	48,4	48,2	48,0	48,0	47,8	47,6	47,4	47,2	47,1	46,9	46,6	46,3	46,1	45,8	45,6	45,3	45,1	44,9
Pondere in populatia totala-in %	42,1	42,1	42,1	42,1	42,0	41,9	41,9	41,9	41,9	41,9	41,8	41,7	41,7	41,7	41,7	41,5	41,4	41,3	41,2	41,0	40,8	40,6	40,4	40,2	40,0	39,8	39,6	39,4

IV. Numărul pensionarilor în anii 2014-2040. Tabele (pensionari de limită de vârstă, cu pensie anticipată și de invaliditate).

Numarul pensionarilor (M+F) IN ANII 2014-2040 pe grupe de varsta - in mii pensionari

Numar mediu anual

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
sub 50 ani	112	110	109	104	94	86	80	77	75	73	72	70	69	67	65
50-59 ani	668	584	500	427	372	334	308	289	275	270	271	277	281	274	258
60-69 ani	1886	2003	2111	2192	2240	2239	2205	2164	2097	1991	1858	1711	1579	1470	1382
70-79 ani	1086	1100	1120	1155	1207	1284	1374	1464	1569	1699	1832	1964	2073	2154	2214
80 ani +	428	449	472	496	520	543	562	575	584	590	604	620	641	674	716
Total	4180	4245	4311	4374	4433	4485	4530	4568	4600	4623	4637	4642	4642	4638	4634

	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
sub 50 ani	63	61	60	59	59	59	59	58	56	54	52	50
50-59 ani	243	233	227	224	221	218	214	210	206	203	199	196
60-69 ani	1334	1320	1317	1332	1375	1437	1500	1546	1543	1499	1464	1459
70-79 ani	2219	2185	2149	2096	2004	1889	1768	1672	1630	1635	1677	1724
80 ani +	774	837	894	957	1035	1117	1198	1264	1316	1359	1354	1311
Total	4633	4637	4648	4668	4695	4720	4738	4748	4751	4750	4746	4740

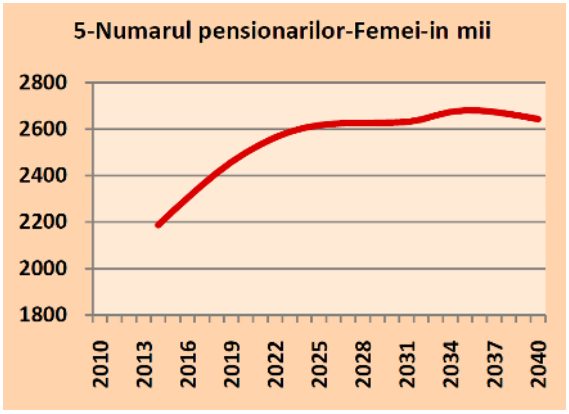
5-Numarul pensionarilor-Femei-in mii
2800
2600
2400
2200
2000
1800
2010
2013
2016
2019
2022
2025
2028
2031
2034
2037
2040

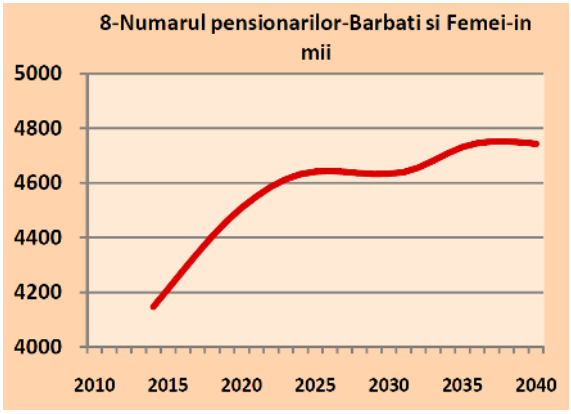
8-Numarul pensionarilor-Barbati si Femei-in mii
5000
4800
4600
4400
4200
4000
2010
2015
2020
2025
2030
2035
2040

V. Grafice

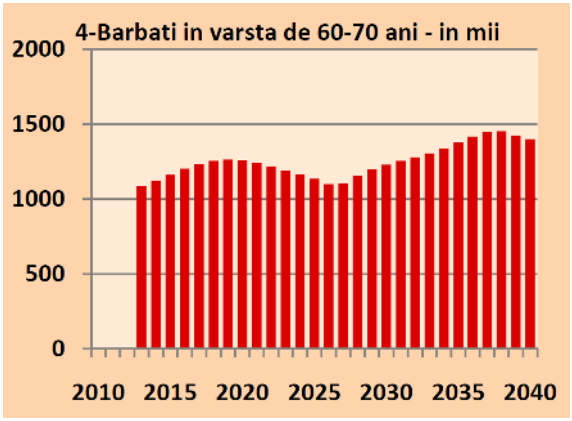
4-Barbati in varsta de 60-70 ani - in mii
2000
1500
1000
500
0
2010
2015
2020
2025
2030
2035
2040

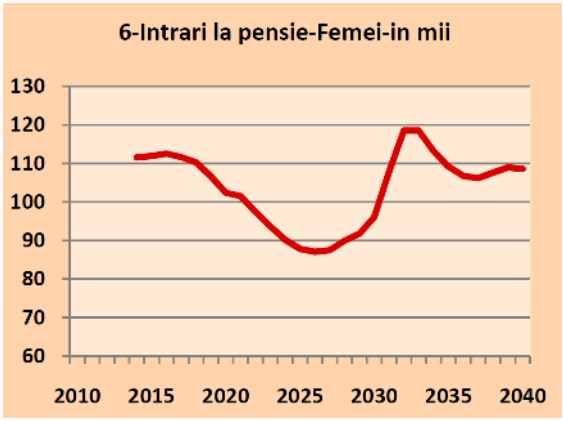
6-Intrari la pensie-Femei-in mii
130
120
110
100
90
80
70
60
2010
2015
2020
2025
2030
2035
2040

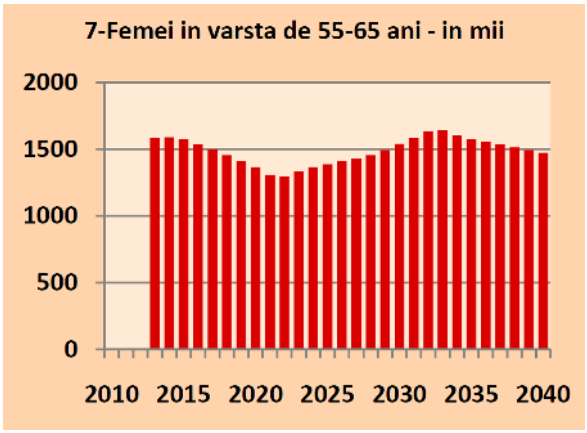
7-Femei in varsta de 55-65 ani - in mii
2000
1500
1000
500
0
2010 2015 2020 2025 2030 2035 2040

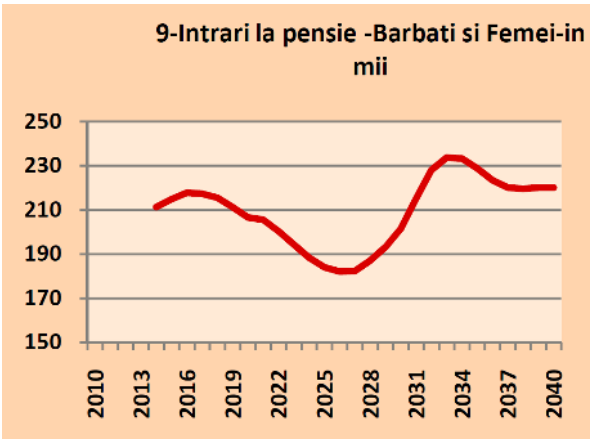
9-Intrari la pensie -Barbati si Femei-in mii
250
230
210
190
170
150
2010 2013 2016 2019 2022 2025 2028 2031 2034 2037 2040

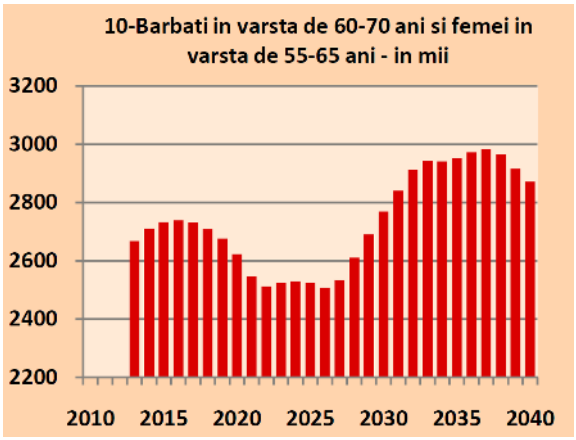
10-Barbati in varsta de 60-70 ani si femei in varsta de 55-65 ani - in mii
3200
3000
2800
2600
2400
2200
2010 2015 2020 2025 2030 2035 2040

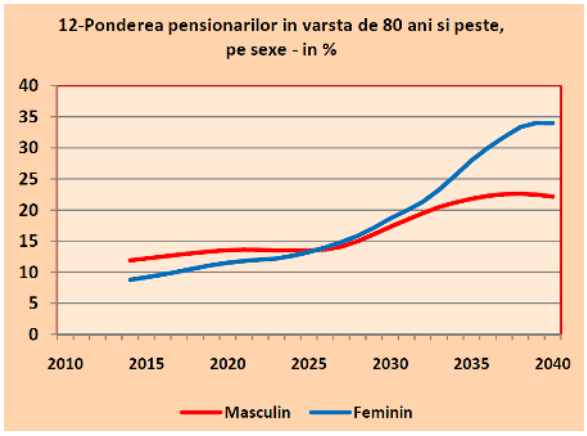
12-Ponderea pensionarilor in varsta de 80 ani si peste, pe sexe - in %
40
35
30
25
20
15
10
5
0
2010 2015 2020 2025 2030 2035 2040
Masculin
Feminin

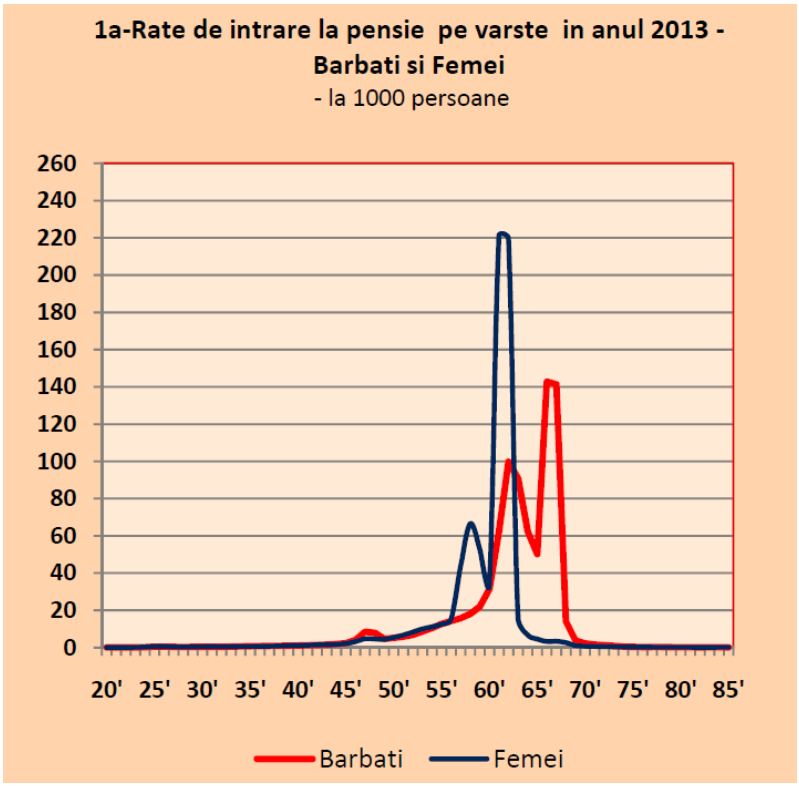
1a-Rate de intrare la pensie pe varste in anul 2013 - Barbati si Femei
- la 1000 persoane
260
240
220
200
180
160
140
120
100
80
60
40
20
0
20' 25' 30' 35' 40' 45' 50' 55' 60' 65' 70' 75' 80' 85'
Barbati
Femei

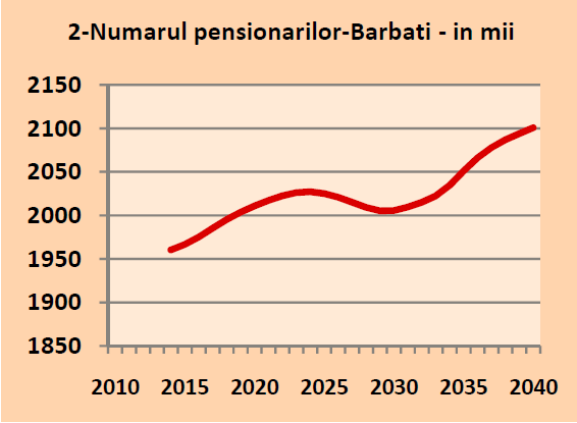
2-Numarul pensionarilor-Barbati - in mii
2150
2100
2050
2000
1950
1900
1850
2010 2015 2020 2025 2030 2035 2040

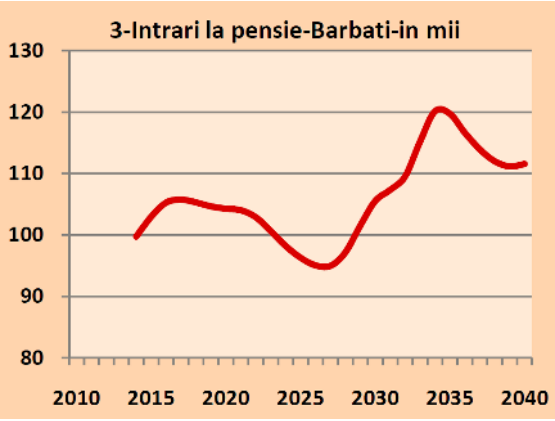
3-Intrari la pensie-Barbati-in mii
130
120
110
100
90
80
2010 2015 2020 2025 2030 2035 2040

Proiectul *Comunitatea bunei guvernări: think tank deschis către public* este finanţat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România. Conţinutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziţia oficială a granturilor SEE 2009 – 2014.

Pentru informaţii oficiale despre granturile SEE şi norvegiene accesaţi www.eeagrants.org

office@expertforum.ro
www.expertforum.ro

www.apapr.ro